

5

Florentina
Chifu

Petre
Ștefănescu

Educație muzicală

Manual pentru clasa a V-a

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației Naționale.

Acest manual școlar este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin OM Nr. 3393 din 28.02.2017.

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

5

Florentina
Chifu

Petre
Ștefănescu

Educație muzicală

Manual pentru clasa a V-a

Manualul școlar a fost aprobat prin ordinul ministrului educației naționale nr. 5264/03.10.2017.

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând cu anul școlar 2017–2018.

Inspectoratul școlar

Școala/Colegiul/Liceul

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

* Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat.

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Educație muzicală. Manual pentru clasa a V-a

Florentina Chifu, Petre Ștefănescu

Referenți științifici: conf. univ. dr. Diana Dembinski, Facultatea de Compoziție, Muzicologie și Pedagogie muzicală, Universitatea Națională de Muzică din București,
prof. metodist gr. I Ilie Iustina Daniela, Liceul Teoretic „Traian Lalescu”, Școala Gimnazială nr. 1, Brănești

Copyright © 2017 Grup Media Litera
Toate drepturile rezervate

Editura Litera

O.P. 53; C.P. 212, sector 4, București, România
tel.: 021 319 63 90; 031 425 16 19; 0752 548 372
e-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteți vizita pe

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CHIFU, FLORENTINA

Educație muzicală: manual pentru clasa a V-a/
Florentina Chifu, Petre Ștefănescu. – București:
Litera, 2017

ISBN 978-606-33-2026-2

I. Ștefănescu, Petre

78

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactori: Mihaela Spurcaci, Emanuel Alboiu
Corectori: Carmen Bîțlan, Anca Coman
Ilustrații: arhiva Litera
Credite foto: Dreamstime, Shutterstock
Copertă: Vlad Panfilov
Tehnoredactare: Anca Suci, Banu Gheorghe

Dragă prietene,
Bine te-am găsit!

Sunt manualul tău de **Educație muzicală** și îți propun o călătorie în **împărăția Muzicii**. Cu ajutorul meu, vei descoperi elementele de limbaj muzical care constituie cheia învățării acestei arte, prin intermediul căreia te poți cunoaște mai bine pe tine și poți înțelege mai ușor lumea înconjurătoare.

Muzica este o artă care se exprimă prin intermediul sunetelor muzicale transmițând emoții și puternice trăiri artistice tuturor celor care o îndrăgesc. Cu ajutorul său, vei învăța să te faci auzit, să îți exprimi emoțiile și sentimentele, să comunici mai bine cu cei din jurul tău.

Prieteni și ajutoare de nădejde îți vor fi cântecele, audițiile muzicale, imaginația, gândirea și creativitatea.

Îți urez mult succes
în călătoria muzicală!

Competențe generale și specifice, conform programei școlare pentru disciplina Educație muzicală, clasa a V-a, aprobată prin Ordinul ministrului educației naționale nr. 3393 /2017

1. Exprimarea unor idei, sentimente, atitudini, prin interpretarea unor lucrări muzicale

- 1.1. Interpretarea vocală a unor piese monodice
- 1.2. Interpretarea unor fragmente simple instrumentale

2. Operarea cu elemente de scris-citit și limbaj muzical

- 2.1. Utilizarea notației înălțimilor sunetelor în lecturarea și scrierea unor fragmente de piese în Do Major și La minor
- 2.2. Utilizarea notației duratelor (note și pauze) în fragmente muzicale simple
- 2.3. Operarea cu noțiuni de dinamică și timbru muzical

3. Aprecierea lucrărilor muzicale, inclusiv a conținutului lor afectiv, atitudinal și ideatic

- 3.1. Descrierea stărilor și ideilor generate de audierea unor lucrări muzicale
- 3.2. Relaționarea muzicii cu contextul cultural în care a fost creată

Structura manualului

Varianta tipărită

Pagina de prezentare a unității de învățare

Manualul de **Educație muzicală** este structurat pe unități tematice, care dezvoltă conținuturile din programă. Prezentate într-o formă deosebit de atractivă, lecțiile cuprind exemple de activități care conduc la formarea de competențe specifice disciplinei.

Organizarea conținutului permite crearea de conexiuni cu celelalte discipline studiate.

Numărul unității

Titlul unității

Conținuturi

Competențe specifice

Unitatea 1 **Cânt vocal și instrumental**

"Muzica este un grai în care se oglindesc, fără puterile de predicătoare, imagiile publice ale omului și ale popoarelor."
George Enescu (1881-1955)

Cum trebuie să respiri în timpul cântărilor?

Te amintești și din clasa a IV-a regulile de cântare vocală. Ce reguli respectă copiii din imagine?

Muzica a avut din timpuri străvechi un rol important în viața societății. Această artă devotă cele mai frumoase trăsurile intelectuale, psihice și morale ale oamenilor, însoțindu-i de-a lungul vieții la toate evenimentele importante. Muzica este un limbaj universal în care se regăsește trăirea fiecărui popor și care îi ajută pe oameni din diferite colțuri ale lumii să comunice fără cuvinte.

Da, pentru ca muzica să transmită emoții artistice, trebuie cântată corect și expresiv.

Conținuturi:

- Respirație, emisie vocală
- Gesturi dirijorale (tactarea măsurilor, pregătirea intrării)
- Elemente de tehnică instrumentală - emisie, intonație
- Elemente de relaționare a muzicii cu contextul cultural în care a fost creată

Competențe vizate: 1.1; 1.2; 3.1; 3.2

Pagini de lecție și aplicații

Numărul unității

Titlul unității

Informații teoretice importante

Rubrică de aplicații

Materialul muzical

Curiozități legate de conținutul lecției

2 **Durata de șaisprezece (♩) și pauza de șaisprezece (♩)**

Audiază! Ascultă Rondo alla turca de Wolfgang Amadeus Mozart. Această piesă reprezintă partea a treia din Sonata nr. 11 pentru pian, cunoscută sub numele de Mare turc. Notează în jurnalul tău muzical impresiile luate de la ascultare. Ascultă piesa și dirijează. Numără câte sunete ritmice se aud pe un timp.

Retine! Măsurile care au ca unitate de timp pătrimesa, șaisprezecelea durează un sfert de timp. Patru șaisprezecele și vor forma un timp. Șaisprezecelea se poate scrie în două moduri: ♩ sau ♩. La fel ca șaisprezecele, pauza de șaisprezece va dura un sfert de timp (♩).

Rondo alla turca** W. A. Mozart

Exersează!

- Trăiește ritmic exercițiul de mai jos:
- Clătește ritmic cântecul de mai jos și apoi intonează-l respectând duratele de șaisprezece.

Ceașul (canon) Melodie germană

Gros se Uh-ren ge-ge-hen tick, tack, tick, tack, klei-ne Uh-ren ge-ge-hen
Ba-te cea-sul mai-re ti-ca, ti-ca, lar-de-ștep-tă-to-nă
tik-ke, tak-ke, tik-ke, tak-ke, und-die klei-nen ta-schen-uh-nen
ti-ca, ti-ca, ti-ca, ti-ca, la-să cea-sul die-le-mă-nă
tik-ke, tak-ke, tik-ke, tak-ke, tak-ke, tak-ke, tick
ti-ca, ti-ca, ti-ca, ti-ca, ti-ca, ti-ca, tick

* Sonata - piesă muzicală pentru unul sau două instrumente, alcătuită din trei sau patru părți.
** Rondo - piesă instrumentală având un caracter vîlc, a cărei temă revine în decursul piesei.

27 **Exersează!** Șaisprezecelea poate apărea în cântec în diferite combinații ritmice.

- Clătește ritmic cântecul de mai jos. Descoperă în cântec combinațiile ritmice altele în tabel!
- Intonează cântecul, tactând măsura.

Ca la noi la Fălcițeni

Repede Cântec de joc din Moldova

Hai la ho-ră măi-fă-că... Să ju-cați bă-tu-ta măi... Să ju-cați bă-
Lă-sați ho-ra du-pă mi-ne, Că eu știu ju-ca mai bi-ne, Că eu
tu-ta măi... la-ca-șă și-a-sa! Nu-mă-n-văr-furi și-n căl-că-
ca măi bi-ne, Du-pă mi-ne bi-ni sor...
la-ca, la-ca, la-ca-șă, Să se-a-șă-dă-n dea la-vi-e, la-ca-șă și-a-sa
și-bă-tu-tă pe-pi-cior...

Completează pe caiet duratele de mai jos pentru a obține măsuri de două pătrimi:

Audiază! Ascultă Sonata nr. 15 de W. A. Mozart și urmărește pe partitura combinația ritmică și pauza de șaisprezece și trei șaisprezece, care susține ritmul jucăuș al piesei.

Sonata nr. 15 Wolfgang Amadeus Mozart

...pe acea... cântec se dansează băluta, un joc vîlc din Moldova, executat cu pași bălăți și repizi?

Pagina de recapitulare

Recapitulare

Amintește-ți ce ai învățat în această unitate și completează pe caiet tabelul de mai jos.

Pausa compensatoare

Reconstruiește elementele după duratele de mai jos, apoi întreprinde tactul măsurii.

Căsuțele pătratului alăturat au durate care însumează patru timpuri atât pe verticală, pe orizontală, cât și pe diagonală. Transcrie pe caiet duratele de note de pe fiecare linie în măsura de patru pătrute. Citește ritmic exercițiul ritmic obținut. Realizează pe caiet un pătrat magic cu alte combinații ritmice. Realizează pe caiet un pătrat magic cu trei căsuțe (3 x 3) care să însumeze durate în măsura de trei pătrute.

Învăț să înveți!

Metoda A.A. (Răspunde - Anunci - Întrebare) te ajută să îți consolidezi cunoștințele cu ajutorul întrebărilor și al răspunsurilor. Pentru un joc de anunțare a mirii răspunde la întrebările colegilor sau formulează întrebări și prinde colegii să răspundă. Cât care prinde miria răspunde și apoi o anunță, punând o nouă întrebare. Elevul care nu știe să răspundă amintește-ți ce ai învățat în această unitate.

Joc de cuvinte

Completează pe caiet căsuțele cu literele corespunzătoare cuvintelor din definiții.

1. Durată de doi timpi.
2. A bala măsura.
3. Embaza sunetelor cu gura rotundă.
4. Tăcerea din muzică.
5. Durată de un timp.
6. Un semn care anunță sunete de aceeași înălțime.

Știi că...

Muzicologia și muzica sunt fratele și sora muzicii. De exemplu, pianul este un instrument muzical, dar muzicologia este știința care studiază muzica.

Elemente de conținut reprezentative

Exerciții și aplicații

Pagina de evaluare

Evaluare

1. Scrie pe caiet literele corespunzătoare răspunsului corect: (5 x 1 p. = 5 puncte)

A. Cântecul este:
a. un cântec de sunet a cărei sursă este Crăciun sau de Anul Nou;
b. o melodie care se cântă în Crăciun;
c. un cântec care se cântă în Crăciun și de Anul Nou.

B. În țara noastră există obiceiul ca:
a. dansatorii să poartă câștiguri frumoase;
b. cântăreții să poartă costume tradiționale;
c. dansatorii să bată pe țara în timpul cântecului.

C. Păzirea este:
a. un obicei de seară de Crăciun;
b. un obicei de seară de Florii;
c. un obicei de seară de Anul Nou.

D. Hoteaga este un dans sărbătorit:
a. în România;
b. în Olanda și în Japonia;
c. în Transilvania.

E. Hora Unirii a fost dansată prima oară cu prilejul:
a. Unirii celor trei principate de către Mihai Viteazul;
b. Bătăliei pentru Independență;
c. Unirii Moldovei cu Tara Românească.

2. Reconstruiește după duratele notelor de mai jos fragmentul și cântecul din care face parte. (12 puncte) Întreprinde cântecul și tactul măsurii.

3. Citește în cinci minute dintr-un cântec popular românesc și scrie pe caiet titlul și duratele notelor din cântecul tău. (15 puncte)

4. Completează pe caiet căsuțele cu literele corespunzătoare cuvintelor din definiții. Descompune cuvântul alăturat pe verticală cu ajutorul literelor. (7 x 1 p. = 7 puncte)

1. Cântec vechi de seară a gazdelor.
2. Cel mai răspândit dans popular românesc.
3. Dans popular din centrul și sudul Transilvaniei.
4. Datină proprie unui popor sau unei comunități de oameni.
5. Hoteaga se dansează în...
6. Dans executat mai ales de bărbați într-o mișcare rapidă.
7. Cea mai frumoasă horă a neamului românesc.

5. Scrie pe caiet duratele de note din primele patru măsuri ale cântecului "Trăgeți horă!" (4 x 1 p. = 4 puncte) Punctaj maxim: 100 de puncte. Se acordă 10 puncte de oficiu.

Exerciții și aplicații

Barem de notare

Rubrici în paginile de lecție și de recapitulare

Descoperă!

Întrebări, exerciții, activități menite să-l conducă pe elev spre însușirea noilor cunoștințe și competențe.

Amintește-ți!

Noțiuni însușite anterior, necesare în lecție.

Exersează!

Exerciții pentru dobândirea anumitor competențe.

Audiază!

Piese instrumentale sau vocale reprezentative pentru exemplificarea noțiunilor muzicale.

Fii creativ!

Exerciții care vizează aplicarea creativă a noțiunilor însușite.

Din lumea muzicii

Informații despre compozitori și evenimente istorice care le-au influențat opera.

Povestea unei capodopere

Informații despre piesa studiată sau audiată și despre contextul cultural-istoric în care a fost creată.

Învăț să înveți!

Instrumente și tehnici de învățare.

Portofoliu:

Teme interdisciplinare care arată activitatea desfășurată individual.

Varianta digitală

Varianta digitală cuprinde integral conținutul manualului în variantă tipărită, având în plus exerciții interactive, jocuri educaționale, animații, filme și simulări.

Toate acestea au obiectivul de a aduce un plus de valoare cognitivă.

Paginile din manual pot fi vizionate pe desktop, laptop, tabletă, telefon, oferind o experiență excelentă de navigare.

Navigarea în varianta digitală permite parcurgerea manualului și revenirea la activitatea de învățare precedentă.

Acest simbol te ajută să identifi paginile din manual cu activități multimedia de învățare (AMII).

AMII static

Cuprinde: desene, fotografii, diagrame statice, hărți statice.

AMII animat

Cuprinde animații sau filme.

AMII interactiv

Cuprinde elemente educaționale cu grad înalt de interactivitate – simulări de procese, rezolvare de probleme, experiment și descoperire, jocuri educative – prin care elevul reușește să adauge o valoare cognitivă superioară.

Cuprins

Unitatea 1. Cânt vocal și instrumental	7	Unitatea 4. Elemente de limbaj muzical. Melodia	43
Deprinderi de cânt vocal: respirație, emisie vocală.....	8	Notația înălțimilor de note în cheia sol.....	44
Gesturi dirijorale: tactarea măsurilor, pregătirea intrării.....	10	Sunetele și notele de la do ¹ la do ²	44
Elemente de tehnică instrumentală:		Sunetele și notele si , la , sol sub portativ.....	46
Instrumente cu clape.....	11	Sunetele și notele re ² , mi ² , fa ² , sol ²	48
Instrumente de percuție.....	12	Profilul melodic.....	49
<i>Recapitulare</i>	13	Tonul și semitonul.....	50
<i>Evaluare</i>	14	Gama Do Major.....	51
Unitatea 2. Elemente de limbaj muzical.		Gama la minor.....	53
Ritmul	15	<i>Recapitulare</i>	55
Duratele de pătrime și de optime.....	16	<i>Evaluare</i>	56
Pauzele de pătrime și de optime.....	17	Unitatea 5. Elemente de folclor (II)	57
Măsura de doi timpi.....	18	Tradiții și obiceiuri de Florii.....	58
Durata de doime și pauza de doime.....	20	Tradiții și obiceiuri de Paște.....	59
Măsura de patru timpi.....	22	Călușul.....	60
Durata de notă întregă și pauza de notă întregă.....	24	Dansuri populare.....	61
Durata de șaisprezecime și pauza de șaisprezecime.....	26	<i>Recapitulare</i>	63
Legato de prelungire și legato de expresie.....	28	<i>Evaluare</i>	64
Punctul de prelungire.....	29	Unitatea 6. Interpretarea.	
Măsura de trei timpi.....	30	Timbrul vocal și instrumental	65
<i>Recapitulare</i>	31	Termeni de mișcare.....	66
<i>Evaluare</i>	32	Termeni de nuanță.....	68
Unitatea 3. Elemente de folclor (I)	33	Accentul în interpretare.....	70
Tradiții și obiceiuri de Crăciun și de Anul Nou.....	34	Notăția semnelor de repetiție și a voltelor.....	71
Colindatul.....	34	Timbrul vocal și instrumental.....	72
Cu Steaua.....	37	Instrumente muzicale ale orchestrei simfonice.....	72
Cu plugușorul.....	37	Ansambluri instrumentale.....	73
Dansuri populare.....	38	Diferențierea tipurilor de voce umană.....	74
<i>Recapitulare</i>	41	<i>Recapitulare</i>	75
<i>Evaluare</i>	42	<i>Evaluare</i>	76
		Recapitulare finală	77
		Evaluare finală	80

Cânt vocal și instrumental

„Muzica este un grai în care se oglindesc, fără puțință de prefăcătorie, însușirile psihice ale omului și ale popoarelor.”

George Enescu (1881–1955)

- Cum trebuie să respiri în timpul cântării?

- Amintește-ți din clasa a IV-a regulile de cântare vocală. Ce reguli respectă copiii din imagine?

Muzica a avut din timpuri străvechi un rol important în viața societății. Această artă dezvoltă cele mai frumoase trăsături intelectuale, psihice și morale ale oamenilor, însoțindu-i de-a lungul vieții la toate evenimentele importante. Muzica este un limbaj universal în care se regăsesc trăirile fiecărui popor și care îi ajută pe oameni din diferite colțuri ale lumii să comunice fără cuvinte.

Dar, pentru ca muzica să transmită emoții artistice, trebuie cântată corect și expresiv.

- La ce instrument ți-ar plăcea să cânti? De ce ai alege acest instrument? Ce știi despre acest instrument?

Conținuturi:

- **Respirație, emisie vocală**
- **Gesturi dirijorale (tactarea măsurilor, pregătirea intrării)**
- **Elemente de tehnică instrumentală – emisie, intonație**
- **Elemente de relaționare a muzicii cu contextul cultural în care a fost creată**

Deprinderi de cânt vocal: respirație, emisie vocală

Amintește-ți!

- De ce este necesar să stai cu spatele drept în timp ce cânți?
- De ce trebuie să ții gura larg deschisă și rotundă?
- Ce se întâmplă dacă inspiri insuficient aer atunci când cânți?
- Exercițiile de respirație și de cânt au rolul de a pregăti și de a încălzi corzile vocale pentru a avea o intonație corectă și o emisie frumoasă și îngrijită.

Exersează!

- Stând în poziție relaxată, cu spatele drept, inspiră adânc pe nas și eliberează aerul pe gură numărând de la 1 la 8, apoi de la 1 la 10. Mâna dreaptă va sta pe abdomen și se va mișca în sus, odată cu inspirația, și în jos, odată cu expirația.
- Intonează pe o singură respirație următoarele exerciții de încălzire a vocii.

- Exersează deschiderea corectă a gurii și respirația pe această vocaliză:

Reține!

- Ține spatele drept pentru a putea respira ușor.
- Inspiră adânc și expiră lent, eliberând aerul treptat.
- Ține gura deschisă pe verticală, cu buzele ușor rotunjite (imaginează-ți un ou în poziție verticală), pentru o emisie bună. Numai pentru vocalele *i* și *u* deschiderea gurii este mai mică, dar forma este aceeași.
- Nu forța vocea când cânți. Tăria exagerată distruge vocea și face sunetul emis să se audă forțat.

mi
mu

ma
me
mo

Exersează!

Intonează *Imnul Național al României* respectând regulile de cântare corectă.

Audiază!

Ascultă pe internet *Imnul Național al României*. Urmărește în timpul audiției cum sunt respectate regulile de cântare corectă învățate.

Povestea unei capodopere*

Imnul Național al României are la bază poemul „Un răsunet”, scris de poetul Andrei Mureșanu, redactat și publicat în timpul Revoluției de la 1848 din Transilvania.

Gheorghe Ucenescu, unul dintre elevii lui Anton Pann, îi recomandă poetului această melodie pentru versurile sale. Imnul a fost cântat pentru prima oară la Brașov. A fost foarte drag românilor și le-a insuflat curaj în momentele cruciale ale istoriei lor, în Războiul de Independență din 1877–1878, în Primul și în al Doilea Război Mondial.

Constituția României din anul 1991 consfințește ca imn național cântecul „Deșteaptă-te, române”, iar în anul 1998, ziua de 29 iulie a fost proclamată Ziua Imnului Național al României.

* *Capodoperă* – operă artistică de o valoare excepțională.

Citește textul de mai jos și răspunde la întrebări.

Din lumea muzicii

Maria Callas (1923–1977) este o renumită soprană*, considerată cea mai mare cântăreață de muzică de operă din a doua jumătate a secolului XX, denumită *La Divina* sau *Regina della lirica***. A studiat muzica la Conservatorul (Universitatea de Muzică) din Atena și mărturisea:

Ca tânără de 13 ani, am învățat secretele artei de a cânta frumos. Este un studiu foarte dificil; trebuie să înveți să citești, să scrii, să formezi fraze muzicale, cât de bine poți. Secretul artei de a cânta frumos este ca vocea să devină ușoară și flexibilă, în așa fel încât să nu fie zgomotoasă, ci rezonantă. Studiam șase ore pe zi și nu începeam niciodată fără încălzire. Mergeam la Conservator la 10 dimineața și plecam cu ultimul elev... devorând muzică 10 ore pe zi.

- Cine a fost Maria Callas?
- Care sunt secretele artei de a cânta frumos descoperite de Maria Callas?
- Cum își începea Maria studiul în fiecare zi? De ce?
- Cum trebuie să fie vocea în timpul cântării?

Proiect: O poveste muzicală din benzi desenate

Lucrăm împreună

Împărțiți-vă în grupe de câte șase elevi.

Imaginați-vă că sunteți angajați la o revistă cu benzi desenate și aveți de realizat o poveste ilustrată despre un cântăreț celebru.

Folosiți și următoarele cuvinte: *emisie, respirație, vocalize, catifelat*.

Introduceți în povestea voastră și două exemple de vocalize.

Etapele creației sunt următoarele:

1. Realizați un plan al poveștii.
2. Scrieți dialogurile, menționând cărui personaj îi aparțin replicile, folosind cuvintele date în contextul potrivit.
3. Împărțiți foaia A4 în numărul de casete potrivit dialogurilor create.
4. Realizați desenele și colorați-le.
5. Stabiliți ce vocalize veți folosi și momentul în care le veți folosi.
6. Alegeți colegii care vor intona vocalizele.
7. Prezentați colegilor povestea voastră.

* *Soprană* – cea mai înaltă voce de femeie.

***Regina della lirica* – Regina operii.

Știi că...

... fără încălzire, vocea ta nu va suna la fel de bine, iar corzile tale vocale vor fi afectate în timp?

Gesturi dirijorale: tactarea măsurilor, pregătirea intrării

Pentru a începe cântarea în același timp cu colegii tăi și pentru a te sincroniza în timpul cântării trebuie să urmărești gesturile dirijorului. Acestea sunt niște semne cunoscute pretutindeni.

Exersează!

- Intonează exercițiile de încălzire a corzilor vocale.
- Privește la dirijor pentru a ataca și a încheia în același timp fiecare silabă.

Inspiră Da da da de de de di di di do do do du

Inspiră i a i a i a i a o

Cânt cu prietenii mei

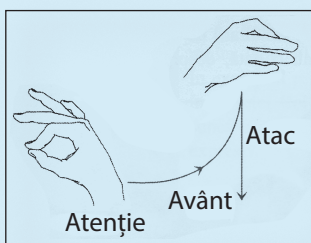
✕ – bătăi din palme ♩ – bătăi din picior Versurile și muzica: Florentina Chifu

Am mulți pri - e - teni Un, doi, trei Cântă și tu a - cum cu ei O me-lo-

di - e cu bu-cu - ri - e Cântă a - șa: Tra, la, la, Tra, la, la.

Reține!

- Momentul de începere a cântării, denumit **intrare**, este compus din două părți: **inspirația** – la gestul de avânt executat de dirijor și **emisia** – la gestul acestuia de atac.
- Pentru ca piesa să fie cântată în viteza dorită de dirijor, acesta va tacta o măsură înainte de momentul începerii cântării.

Exersează!

- Intonează cântecul de mai sus urmărind gesturile dirijorului.
- Amintește-ți din clasa a patra tactarea măsurilor și dirijează cântecul învățat folosind gesturile prezentate la rubrica **Reține**.
- Dirijează cântecul urmărind ca prin gesturile de avânt și atac colegii tăi să înceapă cântarea în același timp.

Audiază!

Ascultă pe internet *Bolero* de Maurice Ravel, piesă interpretată de Orchestra Națională daneză condusă de dirijorul Sergiu Celibidache și observă gesturile dirijorale ale acestuia.

Știi că...

... mâinile marelui dirijor Sergiu Celibidache impresionau prin marea lor forță expresivă?

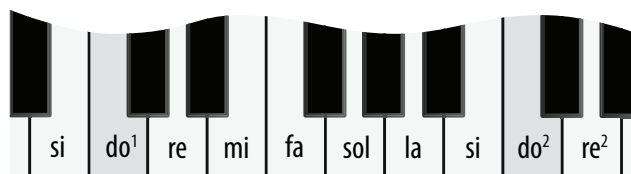
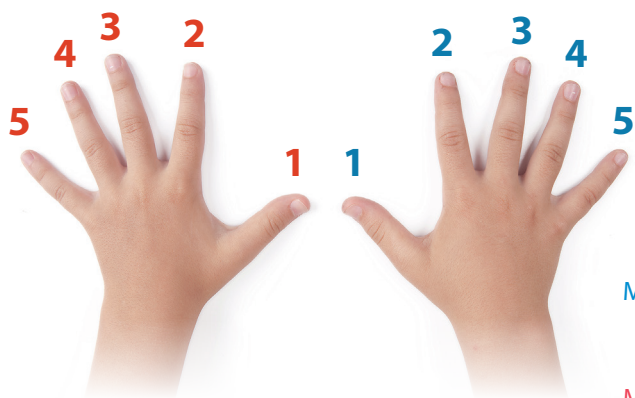
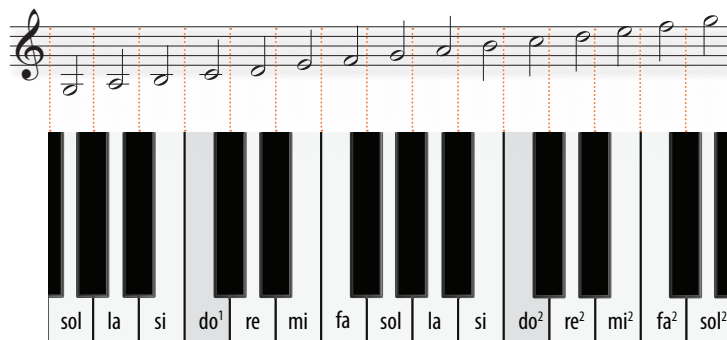
Elemente de tehnică instrumentală

Instrumente cu clape

Instrumente cu clape sunt pianul, orga, orga electronică, clavieta etc. Toate acestea au un element comun: **claviatura**. Aceasta reprezintă totalitatea clapelor albe și negre ale instrumentului respectiv. Sunetele sunt produse prin apăsarea clapelor și urcă în înălțime de la stânga la dreapta.

Urmărește în imaginea alăturată și pe CD filmul care îți arată cum să cânti la pian sunetele de la **do¹** la **do²**.

Mâna dreaptă

Mâna stângă

Exersează!

- Execută acest exercițiu cu fiecare mână în parte. Observă modul în care se schimbă degetele.
La mâna dreaptă: de la 1, 2, 3, apoi degetul 1 trece pe sub degetul 3 pentru a continua până la **do²**.
La mâna stângă: de la 5, 4, 3, 2, 1, apoi degetul 3 trece pe deasupra degetului 1 pentru a continua până la **do²**.
- Execută la un instrument cu clape piesa *Cânt cu prietenii mei*.
- Urmărește digitația notată deasupra portativului, pentru mâna dreaptă, și sub portativ, pentru mâna stângă.

Cânt cu prietenii mei

Instrumente de percuție

Instrumentele de percuție au rolul de a susține linia ritmică a unei piese. Aceste instrumente sunt ușor de procurat și de folosit. Dintre acestea, cele mai cunoscute sunt tobele, tamburinele, maracasele. Poți încerca să construiești singur instrumente de percuție, din diferite ambalaje (sticle, borcane, cutii) umplute cu boabe de orez, de fasole, de mazăre sau de grâu.

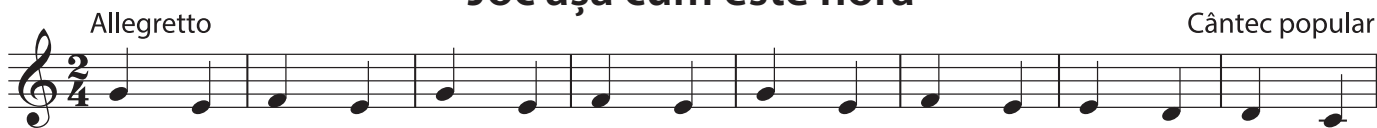
Instrumentele de percuție produc sunete atunci când instrumentistul le atinge, le scutură sau le lovește. Aceste tehnici pot fi aplicate și asupra corpului uman. Bătăile din palme, din picioare, bătăile pe coapse, pocnetele din degete, clic cu limba în cerul gurii poartă denumirea de percuție corporală.

Exersează!

- Intonează cântecul de mai jos, apoi execută duratele de note din cântec la tamburină.

Joc așa cum este hora

- Joc a - așa cum e - ste ho - ra Nu-i în ță - ra ni - mă - nu - ia.
- Căt e lu - mea să tră - ias - că Ho - ra mân - dră, ro - mâ - neas - că.
- De la mun - te pân - la ma - re Să în - tin - dem ho - ra ma - re.

Doi pași î - na - in - te și doi î - na - poi, Vezi a - așa se joa - că Ho - ra pe la noi.

- Intonează cântecul și acompaniază cu tobița, pe formula ritmică:
- Intonează cântecul și acompaniază cu percuție corporală (bătăi din palme sau pocnet din degete) pe aceeași formulă ritmică de la exercițiul anterior.

Portofoliu:

Discută cu colegii despre conținutul de idei și de sentimente transmis de piesă. Scrie pe o foaie A4 ce apreciezi la această lucrare. Poți să te inspire din ideile cuprinse în lista de mai jos:

- ritmul vioi
- acompaniamentul antrenant
- simplitatea melodiei
- patriotismul versurilor
- caracterul folcloric al piesei
- instrumentele de factură populară
- alternanța optimi/pătrimi
- refrenul sprinten

Adaugă și alte motive pentru care ți-a plăcut piesa.

Recapitulare

Intonează exercițiile de încălzire de mai jos urmărind obiectivele menționate.

1. O emisie rotundă a sunetelor:

Inspiră
i a o a u

2. Intonație corectă:

Inspiră
ni ni ne ne na na no no nu
li li le le la la lo lo lu

3. Pronunție clară a textului:

Inspiră
Sa ba da ba sa ba da ba da.
Lo bo do bo lo bo do bo do.
Ti bi di bi ti bi di bi di.

4. O bună sincronizare și omogenitate (niciun glas să nu iasă în evidență):

Inspiră
mi ma me o u

Hai la joc

Versuri populare

Versurile și muzica: Florentina Chifu

1. Hai la joc! Hai la joc! Ba - te pa - sul mai cu foc!
2. Hai săl - tați! Toți ca frați. Ho - ra ve - sel să ju - cați!

Tot pe loc! Tot pe loc! Să ră - sa - ră bu - su - ioc.
Hai la joc, Tot pe loc! Din căl - că - ie ie - se foc.

Exersează!

- Intonează cântecul *Hai la joc* respectând regulile de cântare vocală: respirație, emisie, sincronizare.
- Execută cântecul la un instrument cu clape, respectând digitația.
- Execută duratele cântecului prin bătăi ușoare pe coapse.

Lucrăm împreună

Împărțiți-vă în trei grupe și executați cântecul astfel:

- O grupă va intona cântecul.
- O grupă va executa duratele cântecului la tobiță sau la tamburină.
- O grupă va executa cântecul la instrumente cu clape.

Un elev va fi dirijorul și va tacta o măsură înainte de începerea cântării, va realiza gesturile de avânt și de atac pentru a pregăti intrarea colegilor din cele trei grupe.

- Schimbați rolurile între voi când repetați cântecul.

Știi că...

... deși aproape surd, marele compozitor german Ludwig van Beethoven și-a dirijat propria compoziție, Simfonia a V-a?

Evaluare

1. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect. (5 x 3 p. = 15 puncte)

- Pentru a susține sunetele în timpul cântării, trebuie:
 - a. să rostești apăsat consoanele;
 - b. să ții gura deschisă și rotunjită;
 - c. să inspiri adânc și să expiri lent.
- Momentul de începere a cântării este compus din două părți:
 - a. respirația și avântul;
 - b. inspirația și emisia;
 - c. dicția și atacul.
- Claviatura reprezintă:
 - a. totalitatea clapelor albe ale unui instrument;
 - b. totalitatea clapelor negre ale unui instrument;
 - c. totalitatea clapelor albe și negre ale unui instrument.
- Grupul vocal va suna bine dacă:
 - a. vei cânta mai tare decât colegii tăi;
 - b. te vei sincroniza cu ceilalți colegi;
 - c. vei cânta mai repede decât colegii tăi.
- Autorul versurilor *Imnului Național al României* este:
 - a. Anton Pann;
 - b. Gheorghe Ucenescu;
 - c. Andrei Mureșanu.

2. Scrie pe caiet trei dintre regulile de cântare pe care le-ai învățat în această unitate. (3 x 5 p. = 15 puncte)

3. Intonează trei strofe din *Imnul Național al României*. (20 de puncte)

4. Execută la un instrument cu clape unul dintre cântecele învățate în această unitate. (20 de puncte)

5. Audiază fragmentele muzicale propuse și recunoaște cântecele din care fac parte acestea. Scrie titlurile acestora pe caiet. Intonează cântecele pe care le-ai recunoscut, respectând regulile cântării vocale. (20 de puncte)

Punctaj maxim: 100 de puncte.

Se acordă 10 puncte din oficiu.

Elemente de limbaj muzical.

Ritmul

Unitatea

2

„Ritmul este ordinea în mișcare.”
Platon (427–cca 347 î.Hr.), filosof grec

Ritmul este prezent în viața de toate zilele. Există procese care se desfășoară cu o anumită periodicitate, precum: ritmul de dezvoltare a unei plante, ritmul de lucru, ritmul naturii, ritmul de învățare, ritmul unei poezii. În muzică, ritmul este succesiunea organizată a duratelor sunetelor în cadrul unei piese muzicale.

■ Descrie activitățile din imaginile de mai jos. Care este rolul ritmului în fiecare caz?

Conținuturi:

- Notăția duratelor (valorile de notă întregă, doime, pătrime, optime, șaisprezecime) și a pauzelor corespunzătoare
- Legato de prelungire și legato de expresie
- Punctul de prelungire
- Măsura de doi, de trei și de patru timpi
- Elemente de relaționare a muzicii cu contextul cultural în care a fost creată

Competențe vizate: 1.1; 1.2; 2.2; 3.1; 3.2

Duratele de pătrime (♩) și de optime (♪)

Amintește-ți!

- Care dintre cele două durate este mai lungă?
- Ce silabe ritmice folosești pentru a reda pătrimea?
- Dar pentru a reda optimea?

Reține!

Ritmul însoțește melodia pentru a îmbogăți emoțiile artistice transmise de piesa respectivă. Calitatea sunetelor de a fi mai lungi sau mai scurte se numește **durată**. Sunetele muzicale pot fi scurte, potrivite sau lungi.

Durata sunetului lung **ta** cântat de tine se numește **pătrime** (♩). Durata sunetului scurt se numește **optime** (♪). O pătrime durează cât două optime. Acestea pot fi scrise în două moduri: ♩ sau ♪.

Exersează!

- Citește ritmic cântecul de mai jos, folosind silaba ritmică **ta** pentru sunetele lungi (pătrimi) și silaba ritmică **ti** pentru sunetele scurte (optimi):

Pește, peștișor

Potrivit din folclorul copiilor

Peș - te, peș - ti - șor, Hai - de ieși din cui - bu - șor,
Ta ta ti ti ta ti ti ti ti ti ti ti ta

Soa - re - le s-a - pa - ră, Și ge - rul să moa - ră.

- Intonează cântecul *Toba* și descoperă silabele din text corespunzătoare optimilor.
- Intonează cântecul și marchează cu tobița pătrimile din cântec.

Toba

Potrivit din folclorul copiilor

1. To - ba ma - re su - nă ta - re bum, bum, bum,
bum, bum, bum, Al - tă me - lo -
di - e n-a - re, bum, bum, bum, bum, bum, bum.

Exersează!

- Scrie în caiet un portativ cu pătrimi și altul cu optimi, redade în două moduri.
- Citește ritmic duratele și alege dintre variantele de mai jos versurile potrivite acestora:

Melc, melc, codobelc
Mămăruță, ru-ță!

Ala, bala, portocala!
lepuraș, drăgălaş

- Scrie pe caiet, după dictare, stabilind duratele notelor:
Ti, ti, ta, ti, ti, ta, ti, ti, ti, ta, ta

Fii creativ!

- Creează exerciții ritmice formate din pătrimi și optimi, folosind bății din palme sau din picior. Prezintă-le colegilor. Aceștia le vor repeta, apoi vor descoperi duratele folosite de tine.
- Compune o ghicitoare ritmică folosind durate de optime și de pătrimi pentru versurile:

În taraf și-orchestra are
Numai locul de onoare.

Pauzele de pătrime (♩) și de optime (♪)

Amintește-ți!

- Intonează cântecul acompaniind cu bătăi din palme pe pauzele de pătrime.

Numărătoare

Repejor din folclorul copiilor

Într-un co-pă - cel, Stă un gân-dă - cel, Și nu-mă-ră, u-nu, doi, leși a - fa - ră din-tre noi.

- Intonează cântecul acompaniind cu bătăi ușoare pe bancă pe pauzele de optime.

Ploaia

Repejor Muzica: Petre Țipordei

Pic, pic, pic! Ci-ne-i oa - re, ci - ne? Pic, pic, pic, la - tă ploa - ia vi - ne.

Reține!

- Momentele de tăcere fac parte din piesa muzicală și au rolul lor expresiv.
- Tăcerea care durează cât o pătrime se numește **pauză de pătrime** (♩). Tăcerea care durează cât o optime se numește **pauză de optime** (♪).

Exersează!

- Intonează cântecul și marchează cu tobița pauzele de optime și cu tamburina pauza de pătrime.
- Scrive în caiet câte un portativ cu pauza de pătrime și cu pauza de optime.

Audiază!

Audiază partea I din *Mica serenadă* de Wolfgang Amadeus Mozart și marchează pauzele prin bătăi ușoare în bancă. Realizează un **jurnal muzical** în care să notezi impresiile tale de la ora de Educație Muzicală. Notează în jurnal emoțiile artistice și impresiile pe care ți le-a lăsat muzica lui Mozart.

Repejor Ariciul din folclorul copiilor

Pur - ce - luș cu cu - ie mul - te,
Pur - ce - luș cu cu - ie mul - te, Vii pe jos toc -
mai din mun - te, hop! hop! hop!

Mica serenadă

Repejor Wolfgang Amadeus Mozart etc.

Măsura de doi timpi

Descoperă!

Recită versurile de mai jos, identifică silabele care se aud mai puternic (sunt accentuate) și notează-le după model.

 / — / — / — / — /
 Ploa - ia ca - de ne - n - ce - tat,
 Toam - na s - a în - tors în sat.

Reține!

La fel ca în cuvinte sau în versuri, și în muzică unele sunete sunt accentuate, iar altele, neaccentuate.

Gruparea de doi timpi, primul accentuat și al doilea neaccentuat, care se succede periodic, formează **măsura de doi timpi**. Măsurile se despart prin **bară de măsură** (|). La sfârșitul piesei se pune bară dublă de măsură, numită **bară finală** (||).

Măsura se notează prin două cifre așezate una sub alta imediat după cheia sol: cifra de sus arată numărul timpilor din măsură; cifra de jos arată valoarea de notă luată ca unitate de timp, în cazul nostru, pătrimea. Accentul se află pe timpul întâi.

Măsura de două pătrimi se tacează astfel:

Tactarea măsurii:

Exersează!

- Intonează cântecul și marchează cu maracasul timpii accentuați.

Ploită, ploită

Plo-i-ță, plo-i-ță, Du-te la Bă-i-ță cu-n mai, cu-n pai, Cu că-ciu-la lui Mi-hai.

- Intonează cântecul *Baba oarba* și tacează măsura. Folosește ambele brațe, urmând o mișcare egală de jos în sus.
- Intonează cântecul cu acompaniament de tobă pe formula:

Baba oarba

Ba-ba, ba-ba oar-ba, Un-de-ți es-te roa-ba? Ba-ba ici co-lea, la-te du-pă ea.

Fii creativ!

- Completează pe caiet duratele de mai jos, pentru a obține măsuri de două pătrimi.

- Scrive un exercițiu ritmic cu durate de pătrimi, optimi și pauze de pătrime și de optime, pe versurile:

*Fugi, soare, fugi,
 Norii să-i ajungi!
 Și să-i alungi.*

Știi că...

... măsura de două pătrimi are un ritm binar pentru că succesiunea accentelor are loc din doi în doi timpi?

Audiază!

Ascultă *Dans zglobiu* din Codicele* Căianu (Codex Caioni) și marchează timpii accentuați din măsuri, bătând ușor cu degetele pe bancă în timpul audiției.

Ascultă din nou piesa și scrie în jurnalul muzical ce ți-a plăcut mai mult atunci când ai audiat-o. Explică de ce ți-a plăcut acest lucru.

Din lumea muzicii

Ion Căianu (1629–1687), născut în județul Cluj, a fost tipograf muzical, educator și culegător de folclor. A rămas în istoria muzicii românești prin Codicele care îi poartă numele, o colecție conținând 346 de piese: imnuri religioase, melodii și dansuri românești din Transilvania, din Evul Mediu**.

Ritmul sprinten al acestui joc popular este redat prin repetarea insistentă a optimilor.

Dans zglobiu (din Codicele Căianu)

Zglobiu Ion Căianu

Proiect: Ritmul în viața noastră

Lucrăm împreună

Împărțiți-vă în grupe de câte 4 elevi.

Găsiți, în viața de zi cu zi, activități, fenomene, aspecte care se petrec în timp și au un ritm al lor.

Copiați tabelul de mai jos pe caiet și completați rubricile acestuia cu activități care au ritmicitate.

La școală	În familie	În natură	În societate

Fiecare grupă alcătuiește câte un poster cu titlul *Ritmul în viața noastră*, în care să explicați cum se desfășoară aceste activități sau fenomene și ce importanță are ritmul în desfășurarea lor.

Organizați o expoziție cu lucrările realizate, ca într-o galerie de artă.

Turul galeriei

- Realizați turul galeriei.
- Alegeți un reprezentant al grupei care să fie ghid și să stea lângă posterul realizat.
- Membrii grupelor vizitează galeria, examinează fiecare poster, adresează întrebări și pot face observații și alte propuneri pe care le consemnează în subsolul foii.
- Fiecare grupă își reexaminează posterul prin comparație cu celelalte și îl poate îmbunătăți valorificând observațiile făcute de colegi.

* *Codice* (în latină *codex*) – culegere de documente din Evul Mediu.

** *Evul Mediu* – perioadă din istoria omenirii cuprinsă între Antichitate și Epoca modernă.

Știi că...

... Ion Căianu a fost primul autor român de muzică cultă? El a fondat o tipografie în localitatea Șumuleu Ciuc, unde și-a tipărit publicațiile și manualele școlare.

Durata de doime (♩) și pauza de doime (—)

Amintește-ți!

Citește ritmic exercițiul următor, folosind silaba **to-o** pentru doime.

Reține!

În măsurile care au ca unitate de timp pătrimea, durata de **doime** (♩) durează doi timpi. Acestei durate îi corespund două pătrimi sau patru optimi. Tăcerea care durează cât o doime se numește **pauză de doime** (—). Aceasta este plasată deasupra celei de-a treia linii a portativului.

Exersează!

- Citește ritmic exercițiul de mai jos.

- Citește ritmic cântecul:

La operă

Potrivit

Versurile și muzica: Florentina Chifu

1. Ca-n - tr-o po - ves - te cu prinți și pi - tici, Ne chea-mă sce - na pe
 2. Han - sel și Gre - tel, Mo - ta - nu-n-căl - țat, Cân - tă pe sce - nă, i-am
 3. Sus e cor - ti - na și măști ne zâm - besc, Cân - tă so - liș - tii și

- toți, mari și mici. In - tră or - ches - tra, so - liș - tii se-a - du - nă, Hai - deți la
 a - pla - u - dat. Ce - nu-șă - rea - sa po - vești o să spu - nă,
 ochi stră - lu - cesc. Sa - la e pli - nă, de cân - tec ră - su - nă,

- o - pe - ră, să mer-gem îm - pre - u - nă! Vrem la o - pe - ră!

- Intonează cântecul și folosește, pe rând, tobița pentru a marca optimile, tamburina pentru pătrimi și triunghiul pentru doimi.
- Desenează pe caiet un portativ cu doimi și un alt portativ cu pauze de doime.
- Scrive barele de măsură la locul potrivit, pentru a forma măsuri de două pătrimi.

- Realizați cartonașe de aceleași dimensiuni care redau duratele de notă învățate și pauzele corespunzătoare acestora.
- Grupați-vă câte patru și creați exerciții ritmice în măsura de două pătrimi, folosind cartonașele cu duratele și pauzele învățate. Prezentați celorlalte grupe exercițiile create. Membrii acestora trebuie să le citească ritmic.

Din lumea muzicii

Opera Națională București este una dintre cele patru opere naționale din România. Actuala clădire a Operei Române a fost construită în anul 1953 și are o capacitate de 952 de locuri. Sala de spectacole are formă de potcoavă și un candelabru din cristal cu 100 de brațe. Fațada clădirii are un portic cu trei arcade monumentale, împodobite cu statuile a patru muze (ocrotitoare ale artelor), și trei uși de acces, care permit intrarea în holul fastuos, înălțat pe două niveluri. În parcul din fața clădirii se află statuia marelui muzician român George Enescu, o sculptură în bronz realizată de sculptorul Ion Jalea.

Scala din Milano este unul dintre cele mai faimoase teatre de operă din lume. A fost inaugurată în 1778 și are o capacitate de 3600 de locuri. De sute de ani, sezonul muzicii de operă începe la Scala pe 7 decembrie, de ziua Sfântului Ambrozie, patronul spiritual al orașului Milano. O altă tradiție ce se păstrează cu sfințenie este aceea ca toate spectacolele să se termine înainte de miezul nopții. În funcție de durată, spectacolul începe la o oră timpurie sau târzie. După începerea spectacolului, intrarea publicului nu mai este permisă. Hariclea Darclée, soprana română care a debutat la Scala pe 26 decembrie 1890, a fost aplaudată chiar de compozitorul Giuseppe Verdi.

Opera Garnier din Paris a fost construită la ordinul lui Napoleon al III-lea, după proiectul arhitectului Charles Garnier (1825–1898). Opera are 11 000 de metri pătrați și o scenă pe care pot încăpea 450 de artiști, ceea ce înseamnă că acolo se desfășoară spectacole cu adevărat impresionante. Auditoriul deține jumătate din spațiul total, având 2 200 de locuri. Clădirea are fațada din marmură. Interiorul este decorat cu catifea, frunze aurite, nimfe și îngeri. Tavanul este decorat cu picturile renumitului artist Marc Chagall. Candelabru din sala de spectacole are greutatea de 8 tone.

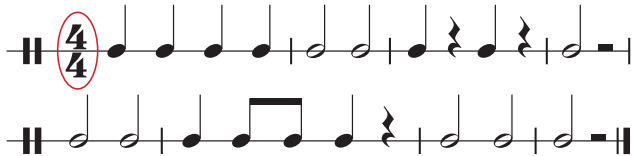
Portofoliu

Informează-te de pe internet, din cărți, enciclopedii sau din alte surse despre alte teatre de operă din țară, din Europa și din lume. Prezintă unul dintre aceste teatre de operă pe o foaie A4. Adaugă desene, fotografiile care să susțină ideile prezentate de tine și realizează o *fișă de portofoliu*.

Măsura de patru timpi

Amintește-ți!

- Citește ritmic exercițiul de mai jos. Descoperă măsura în care este scris. Transcrie exercițiul în caiet și scrie accentele la locul potrivit.

- Urmărește pe CD filmul care îți arată tactarea măsurii. Tactează și tu după modelul dat.
- Învăță cântecul de mai jos.

Reține!

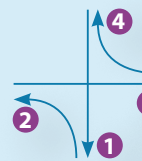
Măsura de doi timpi este o măsură simplă, deoarece are un singur accent pe timpul întâi. **Măsura de patru timpi** este alcătuită din două măsuri de câte doi timpi.

Din această cauză, va avea două accente: unul principal, pe timpul întâi, și al doilea accent secundar, pe timpul al treilea.

Măsura de patru pătrimi este formată din patru timpi, fiecare având valoare de pătrime.

Tactarea măsurii:

Oda* bucuriei

Versurile: Friedrich Schiller

Muzica: Ludwig van Beethoven

Freu-de schö-ner Göt-ter-fun ken, Toch-ter aus E - ly - si um, wir be tre-ten feu-er trun- ken,
Himm-li - sche dein Hei - lig tum! Dei- ne Zau-ber bin- den - wie- der, was die_ Mo- de
strengt ge - teilt. Al - le Men-schen wer-den Brü - der wo - dein sanf - ter Flü-gel weilt!

Slavă ție, stea curată,
Voie bună pe pământ!

Astăzi te simțim aproape,
Sol din rai cu soare sfânt;

Vraja ta aduce iarăși
Pe popor lângă popor,

Toți pe lume frați noi suntem
Când apari ușoară-n zbor.

Exersează!

- Intonează cântecul și tactează măsura.
- Copiază exercițiul pe caiet și pune barele de măsură la locul potrivit pentru a forma măsuri de patru pătrimi.

* Oda – poezie în care se exprimă entuziasmul sau admirația față de persoane, fapte eroice, idealuri.

- Scrie pe caiet valorile de notă potrivite textului numărătorii de mai jos, pentru a obține măsuri de $\frac{4}{4}$.

Șa - de ra - ța pe bu - toi, Nu - mă - ră din doi în doi: doi, pa - tru, șa - se, opt, ze - ce.

Audiază!

Ascultă partea a patra a *Simfoniei* a IX-a* de Ludwig van Beethoven. Urmărește cu degetul pe partitura *Odeii bucuriei* înlănțuirea pătrimilor și finalul frazei muzicale redat de doime.

Învață să cânti la un instrument

Urmărește pe CD filmul care îți arată cum să cânti la un instrument cu clape cântecul *Oda bucuriei*.

Digitatia scrisă sub portativ și deasupra acestuia te va ajuta să înveți mai ușor. Acompaniază-ți colegii în timp ce cântă *Oda bucuriei*.

Din lumea muzicii

„Muzica e graiul sufletului. Ea stârnește în noi gândurile cele mai profunde.”

Ludwig van Beethoven (1770–1827) a trăit într-o perioadă plină de evenimente istorice remarcabile: Revoluția Franceză din 1789 și nașterea Imperiului Francez creat de Napoleon Bonaparte (1789–1815). Toate aceste evenimente au influențat opera marelui compozitor german, care devine un luptător pe calea artei pentru realizarea aspirațiilor de libertate, egalitate și fraternitate ale revoluției franceze.

A scris de-a lungul vieții 9 simfonii, 5 concerte pentru pian și orchestră, un concert pentru vioară, 32 de sonate pentru pian, 10 sonate pentru vioară și pian, 16 cvartete pentru coarde, un balet (*Făpturile lui Prometeu*) și opera *Fidelio*.

Portofoliu

Audiază din nou *Oda bucuriei* și notează pe o foaie A4 emoțiile artistice și impresiile pe care ți le-a lăsat muzica. Scrie câteva idei care îți vin în minte legate de fraternitatea universală.

Aceasta înseamnă o legătură strânsă, frățească între toți membrii familiei umane, realizată pe baza unor idealuri comune. Fraternitatea a fost unul dintre idealurile Revoluției Franceze.

Povestea unei capodopere

Simfonia a IX-a, numită și *Coral*, este ultima simfonie completă scrisă de Ludwig van Beethoven. Compozitorul își propusese să creeze o simfonie în care sonoritatea orchestrei să se contopească cu vocile umane. Simfonia este renumită pentru grandiosul final coral pe versurile poetului german Friedrich Schiller. Cuvintele sunt cântate în timpul mișcării finale de patru soliști vocali și de un cor. Poemul *Odă bucuriei* exprimă viziunea lui Schiller, care își dorea ca toți oamenii să se înfrățească. Faimosul final coral al lui Beethoven este o reprezentare muzicală a fraternității universale.

Premiera acestei simfonii a fost un mare succes. Aflat în primul rând (cu spatele), compozitorul nu vedea și nu auzea absolut nimic. A fost nevoie ca o solistă să vină și să-l întoarcă pe Beethoven cu fața către public. Atunci a realizat compozitorul cum a primit sala creația sa.

Știi că...

... *Oda Bucuriei* a devenit imnul oficial al Uniunii Europene în 1985?

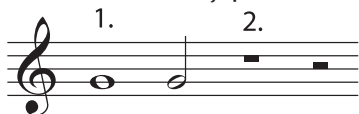
* *Simfonie* – lucrare muzicală de mari proporții, scrisă pentru orchestră.

Durata de notă întregă (○) și pauza de notă întregă (≡)

Amintește-ți!

- Observă și compară cele două durate (doimea și nota întregă) de mai jos și pauzele corespunzătoare acestora. Notează pe caiet asemănările și deosebirile dintre durate și pauzele acestora.

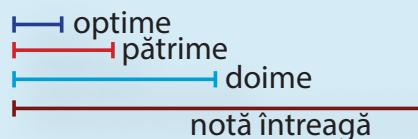

Exersează!

- Intonează cântecul și tacează măsura.
- În timp ce intonezi cântecul, marchează cu triunghiul notele întregi.
- Exprimă în fracții matematice valorile de notă învățate.

Reține!

Ai învățat despre măsura de patru pătrimi. Există o durată de notă care se numește **notă întregă** și are patru timpi (○). Această valoare de notă are și o pauză corespunzătoare, numită **pauză de notă întregă**, care este plasată sub a patra linie a portativului (≡).

Cântecul țării

Versurile: Violeta Zamfirescu

Muzica: Liviu Comes

- Desenează în caiet un portativ cu note întregi și unul cu pauze de notă întregă.
- Copiază pe caiet tabelul și completează-l cu diferite combinații ritmice care să corespundă unei note întregi.

○	○	○	○	○	○
♪ ♪ ♫	♪ ♪ ♫ ♫				

Audiază!

Audiază un fragment din *Sonata nr. 1* de Beethoven și tacează măsura.

Învăță să înveți!

Diagrama Venn te ajută să înțelegi mai ușor asemănările, diferențele și legăturile dintre idei, obiecte, evenimente sau teme studiate.

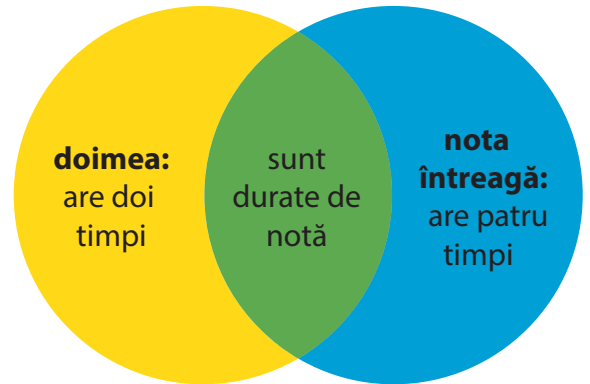
Cum procedezi?

Pentru a putea lucra după această metodă, trebuie să desenezi două cercuri care se suprapun, ca în imaginea alăturată.

În primul cerc, notezi elementele caracteristice primului obiect, eveniment, fenomen, concept. În al doilea cerc, notezi elementele caracteristice celui de-al doilea termen.

În partea care se suprapune, notezi elementele comune celor doi termeni. Observă diagrama Venn realizată pentru doime și notă întregă.

Diagrama Venn pentru doime – notă întregă

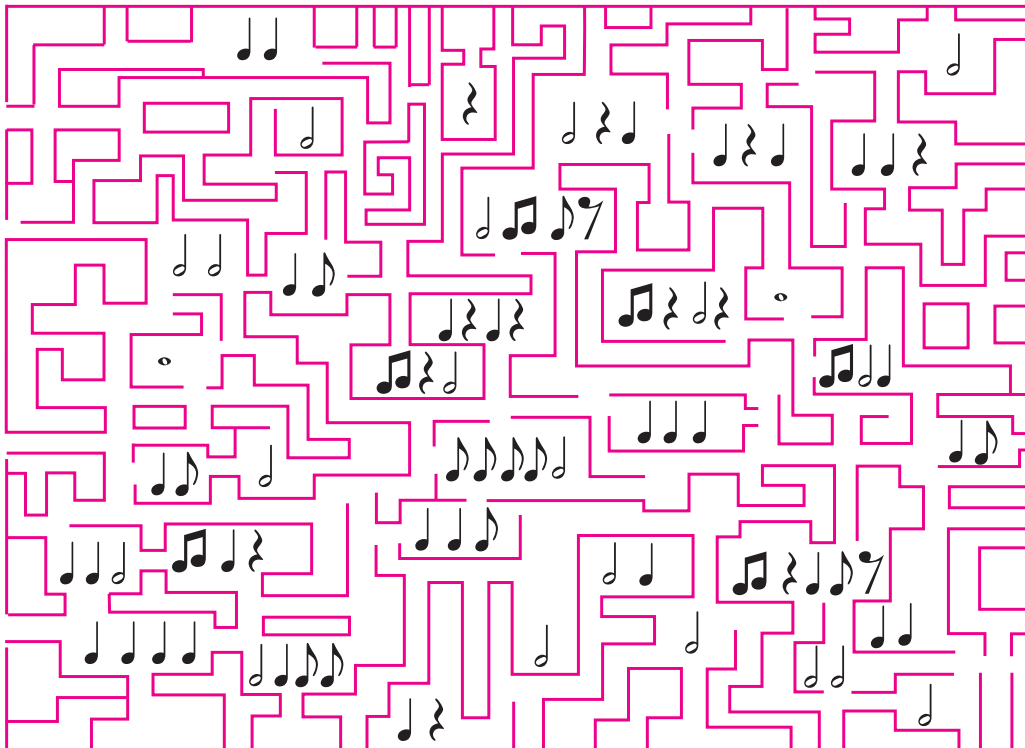

Portofoliu

Realizează pe o foaie A4 o diagramă Venn în care să compari cele două măsuri învățate: măsura de două pătrimi și măsura de patru pătrimi. La final, expune lucrarea și compar-o cu cele realizate de ceilalți colegi.

Exersează!

- Găsește drumul arlechinului spre sala de concerte, știind că acesta trece prin căsuțele în care se găsesc durate de note sau combinații ritmice care formează patru timpi. Scrie-le pe caiet și formează măsuri de patru pătrimi cu acestea. Citește-le ritmic.

Durata de șaisprezecime (♪) și pauza de șaisprezecime (♫)

Audiază!

Audiază *Rondo alla turca* de Wolfgang Amadeus Mozart. Această piesă reprezintă partea a treia din *Sonata* nr. 11 pentru pian*, cunoscută sub numele de *Marș turc*. Notează în **jurnalul muzical** impresiile lăsate de audierea piesei. Audiază piesa și dirijează. Numără câte sunete rapide se aud pe un timp.

Reține!

În măsurile care au ca unitate de timp pătrimea, **șaisprezecimea** durează un sfert de timp. Patru șaisprezecimi vor forma un timp. Șaisprezecimea se poate scrie în două moduri ♫ sau ♫.

La fel ca șaisprezecimea, **pauza de șaisprezecime** va dura un sfert de timp (♫).

Rondo** alla turca

W. A. Mozart

Exersează!

- Citește ritmic exercițiul de mai jos:

- Citește ritmic cântecul de mai jos și apoi intonează-l, respectând duratele de șaisprezecime.

Ceasul

(canon)

Melodie germană

* *Sonată* – piesă muzicală pentru unul sau două instrumente, alcătuită din trei sau patru părți.

** *Rondo* – piesă instrumentală având un caracter vioi, a cărei temă revine în decursul piesei.

Exersează!

Şaisprezecimea poate apărea în cântece în diferite combinații ritmice.

- Citește ritmic cântecul de mai jos. Descoperă în cântec o parte din combinațiile ritmice aflate în tabel.
- Intonează cântecul, tactând măsura.

Ca la noi la Fălticeni

Repede

Cântec de joc din Moldova

Musical score for the song "Ca la noi la Fălticeni". The score is in 2/4 time and consists of three staves. The lyrics are:

Hai la ho - ră măi, flă - căi, Să ju - cați bă - tu - ta, măi, Să ju - cați bă -
 Lă - sați ho - ra du - pă mi - ne, Că eu știu ju - ca mai bi - ne, Că eu știu ju -
 tu - ta, măi, la - c-a - șa și-a - șa! Nu - ma - n vâr - furi și - n căl - câ - ie
 ca mai bi - ne, Du - pă mi - ne bi - ni șor, -
 la - ca, ia - ca, ia - c-a - șa, Să se - a - u - dă - n deal la vi - e, la - c-a - șa și-a - șa!
 Și - o bă - tu - tă pe pi - cior, -

- Completează pe caiet duratele de mai jos pentru a obține măsuri de două pătrimi:

Audiază!

Audiază *Sonata nr. 15* de W. A. Mozart și urmărește pe partitură combinația ritmică pauză de şaisprezecime și trei şaisprezecimi, care susține ritmul jucăuș al piesei.

Sonata nr. 15

Wolfgang Amadeus Mozart

Musical score for the first part of Mozart's Sonata No. 15. The score is in 4/4 time and consists of two staves. A red circle highlights a specific rhythmic pattern in the first staff.

Știi că...

... pe acest cântec se dansează bătuta, un joc vior din Moldova, executat cu pași bătuți și repezi?

Legato de prelungire și legato de expresie

Descoperă!

Intonează cântecul de la pagina 24 și tacează măsura. Stabilește cât durează ultima silabă *Uu!* din cântec; spune cum crezi că s-a realizat prelungirea notei întregi.

Reține!

Legato de prelungire este un semn muzical în formă de arc, care unește două note de aceeași înălțime, însumând duratele acestora (). Legato de prelungire poate uni două note aflate în măsuri diferite.

Exersează!

- Intonează cântecul de mai jos.

M-a făcut mama oltean

Potrivit Cântec popular

Foa-ie ver-de mă-ghi-ran, măi! M-a fă-cut ma- ma ol-tean, măi, Port că-ciu-lă de-as-tra-han, și că-ma-șă de-tul-pan, Co-jo-cel de miel bâr-san, măi Lea-no.

- Intonează cântecul și marchează cu triunghiul sunetele obținute, prin folosirea legato-ului de prelungire. Stabilește cu cât a fost prelungită fiecare dintre note.
- Învață cântecul de mai jos.
- Descoperă silabele din cântec pe care s-a folosit legato de prelungire.

Ce mi-e mie drag în lume?

Versuri populare Muzica: Timotei Popovici

Foa-ie ver-de, foa-ie ver-de trei a-lu-ne, Ce mi-e mi-e drag în lu-me, drag în lu-me? Cântecul de dor și drag. Zis din flu-ier, zis din flu-ieraș de faș.

Reține!

Există un alt tip de legato care leagă note de înălțimi diferite, făcând cele două sunete să fie rostite pe aceeași silabă. În acest caz, semnul în formă de arc se numește **legato de expresie**.

Portofoliu

Realizează o diagramă Venn în care să compari legato de prelungire și legato de expresie.

Punctul de prelungire

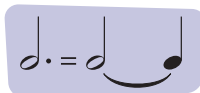

Descoperă!

Intonează cântecul *Oda bucuriei* de la pagina 22. Privește portativele și descoperă silabele care redau o notă cu un punct lângă aceasta. Descoperă ce valoare au aceste durate urmate de punct, ținând cont de faptul că trebuie să ai patru timpi în fiecare măsură.

Reține!

Punctul de prelungire se pune la dreapta unei note (sau a unei pauze) și are rolul de a prelungi durata respectivă cu jumătate din valoarea ei.

Exersează!

- Intonează cântecele de mai jos și descoperă duratele de note prelungite cu ajutorul punctului. Stabilește cât durează aceste durate.

Câte țări sunt pe pământ

Potrivit după George Enescu

Că - te țări sunt pe pă - mânt, Tra, la, la, la, la, la, la. Cât stră - ba - te Du - nă - rea
Pla - iuri ca la noi nu sunt, Tra, la, la, la, la, la, la. Joc mai mân - dru nu gă - sesc

Nu e ța - ră ca a mea. Tra, la, la, la, la, la, la, la, la, la, la, la, la.
De - cât jo - cul ro - mâ - nesc.

Ileana

Repejor după prelucrarea de Gavriil Musicescu

Hai, I - lea - nă, la po - ia - nă, I - lea - nă, I - lea - nă,
Să să - păm o bu - ru - ia - nă, I - lea - nă, I - lea - nă.

Audiază!

Ascultă *Rapsodia nr. 1*, de George Enescu, și tacează măsura.

Ridică brațele când recunoști melodia cântecului învățat.

Din lumea muzicii

„Mi-am slujit țara cu armele mele: pana, vioara și bagheta.”

George Enescu (1881–1955) este cel mai important muzician român, remarcându-se ca violonist, pianist, pedagog, dirijor și compozitor. Creația sa numără lucrări nepieritoare: *Rapsodiile române nr. 1 și 2*, sonate pentru pian, sonate pentru pian și vioară, simfonii, cvartete, cantata *Vox Maris* și opera *Oedip*.

Măsura de trei timpi

Descoperă!

- Citește ritmic versurile de mai jos și execută o bătaie ușoară pe bancă pe silabele accentuate:

3/4

Ve - se - le fe - te - le

cu - ră - ță ghe - te - le.

- Stabilește cât de dese au fost accentele și câți timpi neaccentuați urmează unui timp accentuat.
- Audiază piesa de pe CD și execută percuția corporală pe timpii măsurii, după model.

Reține!

Gruparea ritmică formată din trei unități de timp, prima accentuată, iar celelalte două neaccentuate, formează măsura de trei timpi. Măsura de trei pătrimi este formată din trei timpi, fiecare având valoare de pătrime.

Tactarea măsurii:

Exersează!

- Citește ritmic exercițiul de mai jos:

3/4

- Vizionează pe CD filmul care îți arată tactarea măsurii.
- Citește ritmic cântecul de mai jos, tactând măsura. Intonează cântecul.

Hora mare

Potrivit

3/4

Cântec popular

1. Joc mai mân-dru de - cât ho - ra Nu-i în ța - ra — ni - mă - nui —
Ea ni-i dra - gă tu - tu - ro - ra Ea mi-i jo - cul — nea - mu - lui —
2. Cât e lu - mea să tră - ias - că Ho - ra scum - pă — din bă - trâni —
Și cu ho - ra să-n - flo - reas - că Nea - mul nos - tru — de ro - mâni —

Doi pași î - na - in - te și doi î - na - poi Să ju - căm ho - ra ca la noi.

- Intonează cântecul și execută o bătaie din palme pe timpul accentuat.
- Transcrie pe caiet măsurile din cântec în care se află: legato de expresie sau durate de notă prelungite cu ajutorul punctului. Stabilește cu cât au fost prelungite aceste durate și care este valoarea lor în măsură.
- Scrie barele de măsură la locul potrivit pentru a obține măsuri de trei pătrimi.

3/4

Fii creativ!

Creează o melodie în măsura de trei pătrimi pentru versurile de mai jos:

*Cântece vesele fetele cântă
Și toți băieții atenți le ascultă.*

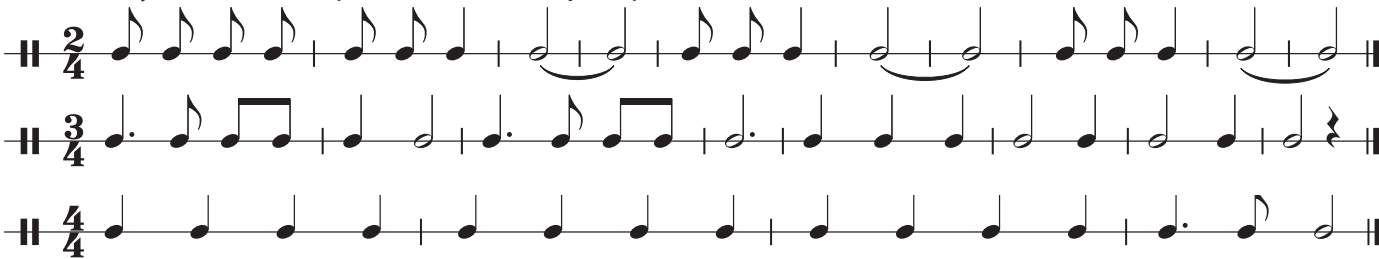
Recapitulare

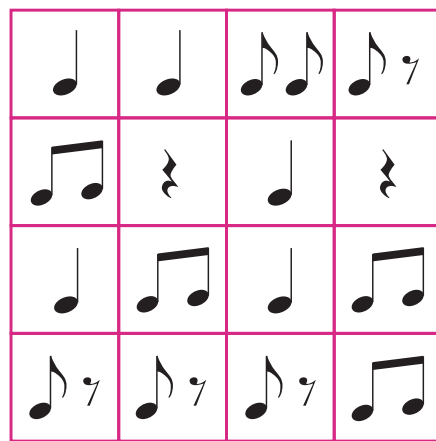
- Amintește-ți ce ai învățat în această unitate și completează pe caiet tabelul de mai jos:

Durata					
Pauza corespunzătoare					

- Recunoaște cântecele după duratele de mai jos, apoi intonează-le tactând măsura.

- Căsuțele pătratului alăturat au durate care însumează patru timpi atât pe verticală, pe orizontală, cât și pe diagonală. Transcrie pe caiet duratele de note de pe fiecare linie în măsura de patru pătrimi. Citește ritmic exercițiul ritmic obținut. Realizează pe caiet un alt pătrat magic, cu alte combinații ritmice. Realizează pe caiet un pătrat magic cu trei căsuțe (3 x 3) care să însumeze durate în măsura de trei pătrimi.

Învață să înveți!

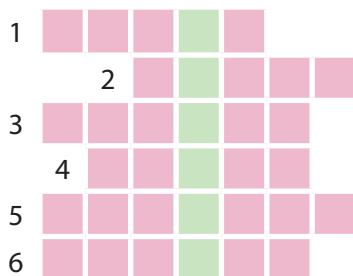
Metoda R.A.I. (Răspunde – Aruncă – Interoghează) te ajută să îți consolidezi cunoștințele cu ajutorul întrebărilor și al răspunsurilor.

Printr-un joc de aruncare a mingii răspunzi la întrebările colegilor sau formulezi întrebări și-ți provoci colegii să răspundă. Cel care prinde mingea răspunde și apoi o aruncă, punând o nouă întrebare. Elevul care nu știe să răspundă aruncă mingea celui care a pus întrebarea, iar acesta îi va da răspunsul. Exemple de întrebări:

- Ce este măsura de trei timpi?
- Ce este șaisprezecimea?
- Cât durează o pătrime?
- Cum se pot prelungi duratele de notă?

Joc de cuvinte

Completează pe caiet căsuțele cu literele corespunzătoare cuvintelor din definiții.

- Durata de doi timpi.
- A bate măsura.
- Emiterea sunetelor cu gura rotunjită.
- Tăcerile din muzică.
- Durata de un timp.
- Un semn care unește sunete de aceeași înălțime.

Știi că...

... matematica și muzica sunt înrudite? De exemplu, șaisprezecimea reprezintă jumătate din optime și un sfert din pătrime. Ce fracție reprezintă aceasta din doime?

Evaluare

1. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect. (5 x 3 p. = 15 puncte)

A. O doime durează:

- cât o pătrime și o pauză de optime;
- cât patru șaisprezecimi și o optime;
- cât o pătrime cu punct și o optime.

B. O notă întreagă durează:

- cât trei pătrimi și două șaisprezecimi;
- cât două pătrimi, două optimi și o șaisprezecime;
- cât o pauză de doime și opt șaisprezecimi.

C. Punctul de prelungire prelungeste durata notei respective cu:

- un sfert din durata acesteia;
- jumătate din durata acesteia;
- o treime din durata acesteia.

D. Legato de expresie are rolul:

- de a uni două note de aceeași înălțime;
- de a uni două note de înălțimi diferite;
- de a uni două note cu aceeași durată.

E. Măsura de trei pătrimi:

- are un timp accentuat și un timp neaccentuat;
- are doi timpi accentuați și unul neaccentuat;
- are un timp accentuat și doi timpi neaccentuați.

2. Scrie barele de măsură la locul potrivit pentru a forma măsuri de două pătrimi. (10 puncte)

3. Completează pe caiet măsurile de mai jos. (10 puncte)

4. Realizează pe caiet o diagramă Venn în care să compari măsura de trei pătrimi și măsura de patru pătrimi. (25 de puncte)

5. a. Recunoaște, după duratele notelor de mai jos, fragmentul și cântecul din care face parte. (20 de puncte)

b. Intonează cântecul și tactează măsura. (10 puncte)

Punctaj total 100 de puncte. Se acordă 10 puncte din oficiu.

„ Când aud un cântec românesc, îmi vine să cred că muzica e anume creată pentru români și românul pentru muzică.”
Lucian Blaga (filosof și scriitor român, 1895–1961)

- Ce tradiții de Crăciun și de Anul Nou se respectă în familia ta? De ce se fac urări în această perioadă a anului?

- Amintește-ți din clasa a IV-a despre obiceiurile de iarnă. Ce crezi că intonează copiii din ilustrația de mai sus și cu ce prilej?

Prin folclor se înțelege totalitatea creațiilor literare, muzicale și coregrafice create de oameni din popor și transmise pe cale orală. Din timpuri străvechi, poporul român a creat un tezaur folcloric de o rară frumusețe și originalitate, admirat în întreaga lume.

- Ce dansuri populare românești cunoști? De ce crezi că sunt apreciate dansurile românești în întreaga lume?

Conținuturi:

- Elemente de folclor (tradiții, obiceiuri, dansuri din diverse regiuni geografice)
- Elemente de relaționare a muzicii cu contextul cultural în care a fost creată

Tradiții și obiceiuri de Crăciun și de Anul Nou

Descoperă!

Colindatul

Obiceiurile și tradițiile de iarnă ocupă un loc important în folclorul românesc. Discută cu colegii tăi despre ce intonează copiii din imaginea alăturată.

Exersează!

■ Intonează următoarele colinde:

Bună seara, gospodari

colind din Basarabia

Repede

1. Bu - nă sea - ra, gos - po - dari Flo - ri - le dal - be dal - be
Gos - po - dari din ca - sa voas - tră.
2. Co - roa - nă de în - ge - raș
Pen - tru li - sus co - pi - laș.

1. 2.

Ci - ne co - se la fe - reas - tră? Flo - ri - le dal - be dal - be.
O co - roa - nă prea - fru - moa - să?
Co - roa - nă de tran - da - firi,
Ca - re - a - vea să fi - e spini.

Reține!

Cele mai importante obiceiuri de iarnă sunt **colindatul** și **uratul**. Cele mai cunoscute cântece care însoțesc obiceiurile de iarnă sunt colindele. **Colindul** face parte din folclorul ocazional (care se cântă cu o anumită ocazie). Este un cântec străvechi, de urare a gazdelor de către cetele de colindători cu prilejul Crăciunului și al Anului Nou. În afara sărbătorilor de iarnă, colindul se cântă de Florii* și de Paști.

Sus, la poarta raiului

Colind din Muntenia

Rar

Sus la poar - ta ra - iu - lui, poar - ta ra - iu - lui, Li - nu - i lin și
Paș - te tur - ma Ta - tă - lui, tur - ma Ta - tă - lui.

ia - ră lin, Ba - te vâ - n - tul frun - za lin, Lin și ia - ră lin.

Din lumea muzicii

Primul colind care se cântă la fiecare casă este colindul de ușă sau de fereastră. Prin acest colind se invocă trezirea gazdelor, pentru a-i întâmpina pe colindătorii care le aduc vestea Nașterii Mântuitorului. După ce colindătorii termină de cântat la fereastră, gazda îi invită în casă. Colindul pe care îl rostesc acolo este colindul de masă, cântat în fața mesei încărcate de Crăciun. Urmează colindul cel mare adresat gazdei. Ceata colindă apoi, pe rând, toți membrii familiei.

* Florii – Intrarea Domnului în Ierusalim, sărbătorită cu o săptămână înainte de Învierea Sa.

La poartă la Ștefan Vodă

Potrivit

colind din Moldova

Cor/Pian

2 1 2 3 4 1 4 5 4 3 2

2 5 2 1 3 5 2 1 2 3 4

1. La poar - tă la Ște - fan Vo - dă, Le - ru - lui,
2. Dar vor - ba de ci - ne es - te, Le - ru - lui,

Trianglu

Tobă

Cor/Pian

3 2 1 2 2 2 4 3 2 1 1

3 4 5 4 4 4 2 3 4 5 5

Dom - nu - lui, Bo - ie - rii s-au strâns la vor-bă.
Dom - nu - lui, De li - sus năs - cut în ies-le.

Trianglu

Tobă

Sus, boieri

Repejor

după Gheorghe Cucu

1. Sus, bo - ieri_ nu_ mai dor - miți, Vre-mea e să vă_ tre -
2. Că um - blăm și_ co - lin - dăm. Și pe Dom-nul că - u -
3. Că s-a năs - cut_ Domn prea bun În lă - ca - șul lui_ Cră -

ziți._ Ca - sa să vă mă - tu - rați, Le - rui, ler,
tăm._ Din sea - ra A - ju - nu - lui Le - rui, ler,
ciun._ Că s-a năs - cut Domn fru - mos, Le - rui, ler,

Și ma - sa s-o în - căr - cați, Le - rui, ler.
Pă - nă - n - tra Cră - ciu - nu - lui, Le - rui, ler.
Nu - me - le lui e Hris - tos, Le - rui, ler.

Exersează!

- Cântă la un instrument cu clape acest colind frumos. Digația scrisă pe portative și sub acestea te va ajuta.
- Acompaniază împreună cu un coleg cu trianglul și toba, după cum vă arată duratele de sub portative.
- Transcrie pe caiet măsurile din colinde care conțin durate de note unite cu ajutorul punctului sau cu ajutorul legato-ului de prelungire și de expresie.
- Transcrie pe caiet măsurile din colinde care conțin combinații ritmice în care sunt incluse șaisprezecimi.
- Intonează colindele și marchează cu zurgălăii începutul fiecărei strofe.
- Audiază colindele de pe CD și scrie pe caiet versul refren al fiecăruia.

Știi că...

... la toate colindele refrenul constă într-un vers (*Florile dalbe, Măruș, mărăritar, Ziurel de ziuă*) care se cântă o dată sau de două ori?

Audiază!

Ascultă pe internet colinde în interpretarea corului Madrigal. Completează în **jurnalul muzical** impresiile tale în urma audierii.

Învăță să înveți!

Jurnalul dublu

Această tehnică te ajută să reții informații dintr-un text, pentru că te provoacă să faci legături între ceea ce ai citit și experiența ta personală.

Împarte o foaie A4 în două, trasând o linie verticală la mijloc. În timpul citirii textului, notează în partea stângă a paginii acele fragmente care ți-au plăcut. În partea dreaptă, vei comenta fragmentul ales, notând întrebări, impresii, sentimente, păreri. Întrebările de mai jos te vor ajuta să completezi jurnalul:

- De ce ai ales acest fragment?
- În ce fel te-a surprins?
- De ce îți aduce aminte?
- La ce te-a făcut să te gândești?

Citește textul de mai jos, apoi realizează un **jurnal dublu**:

Colindele

În satele din Suceava, copiii pornesc la colindat dimineața, înainte să se lumineze de ziuă. În Bărağan, copiii merg la colindat în fapt de seară. Există localități în care dimineața copiii vestesc Nașterea lui Iisus, iar seara colindele sunt cântate de flăcăi cu vârsta de 17–18 ani sau de adulți (bărbați tineri sau perechi căsătorite).

În Gorj, persoane de diferite vârste se adună la capătul satului și pornesc împreună la colindat.

În zona Ardealului, colindatul începe după Sfânta Liturghie din prima zi de Crăciun și se desfășoară pe parcursul celor trei zile de sărbătoare.

Copiii din Sălaj și Hunedoara colindă la fereastră, iar tinerii și perechile căsătorite în casă. Indiferent de momentul sau grupul cu care se merge la colindat, este importantă participarea, deoarece mulți oameni din popor cred că, mergând la colindat, le va merge bine tot anul.

În aceeași măsură, se crede că, primind colindătorii, anul va fi bogat și cei din casă vor fi sănătoși.

Proiect: Păstrători ai tradițiilor

Lucrăm împreună

- Realizați o cercetare pentru a afla ce părere au colegii voștri din școală despre păstrarea tradițiilor. Scrieți răspunsurile pe foi A3, fără a le menționa numele. Expuneți-le pe holurile școlii. Împărțiți-vă în grupe de câte 4 elevi. Fiecare grupă își alege o temă.

Alegeți clasa unde veți face cercetarea.

Cu ajutorul profesorului, formulați întrebarea ce va fi adresată colegilor.

- **Teme de cercetat:** * De ce crezi că este importantă păstrarea tradițiilor legate de colindat? * Care sunt motivele pentru care mergi sau nu la colindat în perioada sărbătorilor de iarnă? * Din ce cauze crezi că merg copiii mai puțin la colindat, mai ales la oraș? * Ce soluții propui pentru păstrarea colindelor și a tradițiilor de Crăciun?

Cu Steaua

Din prima zi de Crăciun, cete de copii merg cu „Steaua”. Acest obicei evocă momentul în care, la nașterea lui Iisus, pe cer a apărut steaua care i-a călăuzit pe magi.

- Intonează cântecul de mai jos acompaniind cu bătăi din palme pe optimea cu punct.

Steaua sus răsare

Potrivit *Cântec de Stea* Cântec din Dobrogea

Steaua sus ră-sa - re Ca o tai-nă ma - re, Steaua lu-mi nea - ză Și a-de-ve-rea-ză.

Steaua strălucește	Fecioara Maria	Magii cum zăriră	Și dacă sosiră	Cu daruri gătite	Care bucurie
Și lumii vestește	Naște pe Mesia	Steaua și porniră	Îndată-L găsiră	Lui Hristos menite	Și aici să fie
Că astăzi Curata,	În țară vestită	Mergând după rază	La Dânsul intrară	Luând fiecare	De la tinerețe
Prea nevinovata	Vitleem numită.	Pe Hristos să-L vază.	Și I se-nchinară.	Bucurie mare.	Pân' la bătrânețe.

Reține!

Cântecul de stea se intonează în zilele Crăciunului. Acesta este cântat, de regulă, de către un grup de trei băieți (așa cum și magii au fost trei) care poartă cu ei o stea frumos împodobită, având în centru o reproducere a icoanei Nașterii Domnului. Spre deosebire de colind, cântecul de stea nu are refren.

Cu plugușorul

- Observă combinația optime – pătrime cu punct din cântecul de mai jos.
- Intonează cântecul acompaniind cu zurgălăi pe pătrimea cu punct.

Mâine anul se-noiește

Potrivit *Plugușor de copii* Mihăilești, Vlașca

1. Mâi-ne A - nul se-n-no - ieș - te, Plu - gu - șo - rul se por - neș - te,
2. Bo - ii, bo - ii, di - na - in - te, Cu cor - ni - țe po - le - i - te,
3. Bo - ii, bo - ii de la roa - tă, Cu cor - ni - țe - le de pia - tră,

Plu - gu - șor cu șa - se boi, Plu - gu - șor mâ - nat de noi.
Bo - ii, bo - ii din mij - loc, Cu - cor - ni - țe - le de foc.
U - rați, flă - căi, mâ - nați, măi! U - rați, flă - căi, mâ - nați, măi!

Reține!

Plugușorul este un obicei străvechi de urare pentru belșugul pământului, practicat în ajunul Anului Nou sau în ziua de Anul Nou. În trecut, în timp ce urau, flăcăii foloseau un plug adevărat cu care trăgeau o brazdă prin curtea gospodarului ca să-i crească bine semănăturile. Apoi aruncau în brazda proaspătă semințe de grâu, de porumb, de secară și de ovăz. Se mai arunca grâu peste casă, ca să crească mare cât casa.

Dansuri populare

Descoperă!

Poporul român are dansuri de o deosebită frumusețe și varietate, apreciate în întreaga lume pentru originalitatea lor. Fiecare dans are ca suport muzical o melodie caracteristică. Dansurile fac parte din creația populară.

Învață această melodie și descoperă un dans popular:

Trageți hora

Potrivit

5 2 5 2 5 2 5 4 3 2 1 2 5 4 3 2

1 4 1 4 1 4 1 2 3 4 5 4 1 2 3 4

Tra - geți ho - ra, măi flă - căi, Frun - ză ver - de, măi, Doi pași î - na -

1 2 3 5 4 3 2 3 5 4 3 2 1 2 3 2 1 2 1 3 2

5 4 3 1 2 3 4 3 1 2 3 4 5 4 3 1 2 1 2 3 4

in - te, măi, Și doi î - na - poi, Vezi a - șa se joa - că ve - sel ho - ra pe la noi.

Exersează!

- Intonează cântecul și dirijează.
- Intonează cântecul și execută pașii de horă.
- Cântă la un instrument cu clape cântecul învățat. Digația scrisă pe portative te va ajuta.
- Întonează cântecul *Hora mare* (pagina 30) și tac-tează măsura.
- Completează pe caiet tabelul cu asemănări și deosebiri dintre cele două hore.

Cântecul	Asemănări	Deosebiri
<i>Trageți hora</i>		
<i>Hora mare</i>		

- Observă combinația ritmică întâlnită în această horă: pătrime cu punct – pauză de optime (♩. ♪).
- Copiază pe caiet măsurile care conțin această combinație.

Din lumea dansului

Hora are multiple variante și denumiri, desemnând mișcarea (horă lentă, horă iute); direcția (horă la dreapta, horă la stânga, horă bătută); numele persoanei sau evenimentului în cinstea căruia este interpretată (Hora miresei, Hora lănuței, Hora nunții).

Reține!

Hora este cel mai vechi și cel mai răspândit dans popular românesc. Se joacă în toată țara de către femei și bărbați, în cerc mare, dansatorii ținându-se de mâini. Pașii sunt simpli: înainte și înapoi, uneori combinați cu o mișcare laterală sau cu o bătaie de picior.

Fii creativ!

Creează o melodie pentru versurile date care să conțină această combinație ritmică: ♩. ♪.

Sus piciorul, sus!

Cântă, lăutare,

Jos piciorul, jos!

Viersul cel frumos!

Audiază!

Ascultă pe internet *Hora lui Dobrică*, apoi audiază *Rapsodia I*, de George Enescu, în care vei regăsi această frumoasă horă prelucrată pentru orchestră de către marele compozitor.

Notează în **jurnal**

impresiile tale despre ambele piese.

Știi că...

... *Hora Unirii*, numită de Mihail Eminescu drept „cea mai frumoasă horă a neamului românesc”, s-a dansat pentru prima oară cu prilejul unirii principatelor Moldova și Țara Românească?

■ Învăță această horă istorică.

Hora Unirii (după auz)

Versurile: Vasile Alecsandri

Muzica: Alexandru Flechtenmacher

1. Hai să dăm mâ - nă cu mâ - nă, Cei cu i - ni - ma ro - mâ - nă,
2. Măi mun - te - ne, măi, ve - ci - ne, Vi - nă să te prinzi cu mi - ne,

Să - n - vâr - tim ho - ra fră - ți - ei, Pe pă - mân - tul Ro - mâ - ni - ei.
Și la via - ță cu u - ni - re, Și la moar - te cu - n - fră - ți - re!

lar - ba rea din hol - de pia - ră! Pia - ră duș - ma - nii din ța - ră!
Un - de - i u - nul nu - i pu - te - re, La ne - voi și la du - re - re,

În - tre noi să nu mai fi - e De - cât flori și o - me - ni - e.
Un - de - s doi pu - te - rea creș - te, Și duș - ma - nul nu spo - reș - te.

Proiect: Sărbătorim Mica Unire

Lucrăm împreună

Realizați un spectacol literar-muzical dedicat Unirii Principatelor Române care să se încheie cu participarea la Hora Unirii a tuturor invitaților.

Creaiți un afiș atractiv de promovare a spectacolului, precizând locul, ziua și ora când va avea loc evenimentul.

Confecționați invitații pentru părinții și profesorii voștri și împărțiți-le din timp.

Învățați poezii și cântece dedicate Unirii (*Deșteptarea României, Cuza Vodă*, de Vasile Alecsandri) și cântecele *Hora Unirii* și *Pe-al nostru steag e scris unire*.

Dramatizați texte literare dedicate acestei sărbători. (*Moș Ion Roată și Unirea, Cuza-Vodă și sultanul*) și prezentați-le.

Povestea unei capodopere

Hora Unirii a apărut ca un îndemn la unire a românilor după înfrângerea Revoluției de la 1848.

Vasile Alecsandri a scris versurile pe o melodie a compozitorului Alexandru Flechtenmacher. Poezia s-a răspândit fulgerător în toată țara, având un succes extraordinar.

Unirea s-a realizat prin dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza ca domn al Moldovei și al Țării Românești la 5, respectiv, 24 ianuarie 1859. La ambele evenimente s-a cântat și s-a dansat *Hora Unirii*.

Melodia și versurile, ambele de inspirație populară, sunt caracterizate prin simplitate și înflăcărare.

Unele dansuri populare sunt însoțite de strigături, chiuituri sau fluierături care exprimă bucuria de a dansa. Un astfel de dans este *Brâul*. Intonează acest cântec, acompaniind cu fluierături și chiuituri.

Brâul

Text adaptat: Florentina Chifu

Cântec popular

I-a - uzi brâ - ul Pe la por - ti - ță tre - ce vi - oi, Ba-teți pi - cio-rul, la
Tre - ce râ - ul, hai-deți la joc să mer-gem și noi! Sus voi-ni - ceș-te stri-
stân - ga săl - tați, săl - tați, Și iar la dreap - ta toți brâ - ul ju - cați.
gați și săl - tați vi - oi, Că-a - șa se joa - că un brâu pe la noi.
Hei, hop, hei, hop! Bi - ne se joa - că un brâu pe la noi!

Reține!

Brâul este un dans românesc jucat mai ales de bărbați și răspândit în întreaga țară. Se joacă într-o mișcare rapidă în semicerc sau în linie, cu brațele prinse de cingătoarea (brâul) vecinului. Se execută trei pași laterali spre stânga, apoi alți trei pași spre dreapta.

- Intonează cântecul de mai jos cu bătăi din palme pe sunetele unite de legato de expresie.

Hațegana (după auz)

Repede și bine ritmat

Transilvania

Fo - i - ci - că de pe mal, La la la la la la, Mân - dru-i jo - cul
din Ar - deal, La la la la la Dra-gu-mi-i jo - cul de doi, La la la
la la la, Cum se joa - că pe la noi, La la la la la.

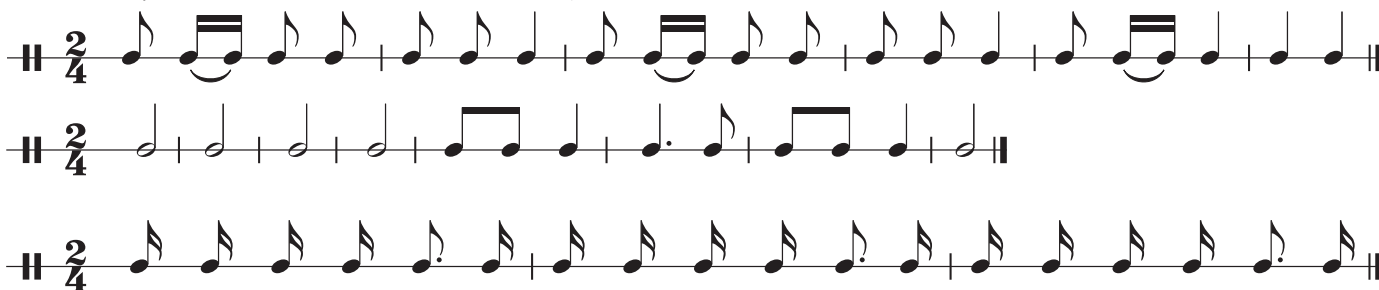
Reține!

Hațegana este numele unui dans popular răspândit în centrul și sudul Transilvaniei. Dansul se joacă în perechi, într-o mișcare potrivită, și se compune din două părți: deplasarea perechilor în semicerc și învârtirea fetei pe sub brațul băiatului.

Recapitulare

- Recunoaște cântecele după duratele de mai jos, apoi intonează-le tactând măsura.

- Copiază pe caiet tabelul de mai jos, apoi completează-l.

Dansul	Hora	Brâul	Hațegana
Participanții			
Mișcarea			
Zona de răspândire			

Proiect: Comori românești

Lucrăm împreună

Împărțiți-vă pe grupe și alegeți-vă un domeniu care vă place.

FOLCLORIȘTII

Realizați un poster în care să prezentați și alte tradiții și obiceiuri de iarnă din zona în care locuiți sau din alte zone geografice. Descrieți aceste obiceiuri. Adăugați desene și fotografii.

DANSATORII

Realizați un poster în care să prezentați dansurile învățate, aducând informații suplimentare despre acestea. Repetați pașii de dans și prezentați jocul popular în fața colegilor.

GEOGRAFII

Realizați un poster în care să prezentați dansuri specifice zonei geografice în care trăiți. Menționați numele acestora și trăsăturile specifice. Prezentați melodia acestor dansuri și pașii de dans.

MATEMATICIENII

Realizați un poster despre campioni ai dansului: cel mai lung/scurt dans popular, cel mai rapid/lent dans popular, cel mai numeros/puțin numeros ansamblu de dansatori sau taraf de lăutari.

Realizați posterele și faceți **turul galeriei** așa cum ați învățat la pagina 19.

Evaluare

1. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect:
(5 x 3 p. = 15 puncte)

A. Colindul este:

- un cântec de urare a celor născuți de Crăciun sau de Anul Nou;
- o melodie care se cântă de Crăciun;
- un cântec de urare a gazdelor de Crăciun și de Anul Nou.

B. Brâul își datorează numele faptului că:

- dansatorii poartă cingători frumoase;
- cingătorile fac parte din costumul tradițional;
- dansatorii au brațele prinse de cingătoarea vecinului.

C. Plugușorul este:

- un obicei de urare de Crăciun;
- un obicei de urare de Florii;
- un obicei de urare de Anul Nou.

D. Hațegana este un dans răspândit:

- în toată țara;
- în Oltenia și Gorj;
- în Transilvania.

E. Hora Unirii a fost dansată prima oară cu prilejul:

- Unirii celor trei principate de către Mihai Viteazul;
- Războiului pentru Independență;
- Unirii Moldovei cu Țara Românească.

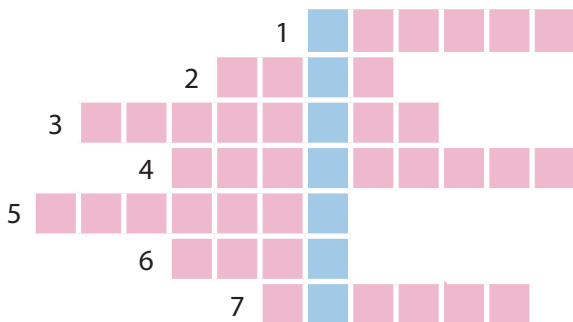
2. Recunoaște, după duratele notelor de mai jos, fragmentul și cântecul din care face parte. (19 puncte)
Intonează cântecul și tactează măsura.

3. Descrie, în cinci enunțuri, unul dintre dansurile învățate în această unitate. (15 puncte)

4. Completează pe caiet căsuțele cu literele corespunzătoare cuvintelor din definiții.

Descoperă cuvântul aflat pe verticala colorată diferit. (7 x 3 p. = 21 de puncte)

- Cântec vechi de urare a gazdelor.
- Cel mai răspândit dans popular românesc.
- Dans popular din centrul și sudul Transilvaniei.
- Datini proprii unui popor sau unei comunități de oameni.
- Hațegana se dansează în ...
- Dans executat mai ales de bărbați într-o mișcare rapidă.
- Cea mai frumoasă horă a neamului românesc.

5. Scrie pe caiet duratele de note din primele patru măsuri ale cântecului *Trageți hora!* (4 x 5 p. = 20 de puncte)

Punțaj maxim: 100 de puncte. Se acordă 10 puncte din oficiu.

Elemente de limbaj muzical.

Melodia

Unitatea

4

„Melodia este cea care face farmecul muzicii.”
Joseph Haydn
(compozitor austriac, 1732–1809)

Melodia este o înălțuire de sunete cu înălțimi și durate diferite exprimate prin note muzicale. După înălțime, sunetele pot fi înalte, medii și joase. Melodia redă starea sufletească a compozitorului și produce trăiri artistice auditoriului.

- Cum te simți când cânti sau ascuți o melodie îndrăgită?
- Cum poți deosebi o melodie de alta?

- Care este melodia ta preferată? Explică de ce.
- Cum se înălțuie sunetele în melodia preferată?

Conținuturi:

- Portativ, cheie ■ Notăția înălțimilor de note în cheia Sol
- Profilul melodic (repetare, direcție, mers săltat, salturi)
- Tonul și semitonul ■ Gamele Do Major și la minor (natural)
- Elemente de relaționare a muzicii cu contextul cultural în care a fost creată

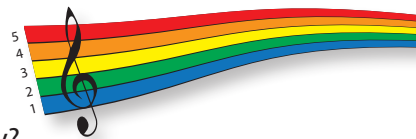
Competențe vizate: 1.1; 1.2; 2.1; 2.2; 3.1; 3.2

Notația înălțimilor de note în cheia Sol

Amintește-ți!

- Cum pot fi grupate sunetele după înălțime?
- Ce este portativul? Dar cheia Sol?
- Cum sunt așezate notele muzicale pe portativ?

Sunetele și notele de la do¹ la do²

Exersează!

- Intonează notele scrise pe portativ.
- Transcrie-le pe caietul de muzică.
- Scris numele acestora sub portativ.

- Învăță cântecul de mai jos:

La Ateneu

Vioi

Versurile și muzica: Florentina Chifu

Azi te in - vit pe sea-ră-n Bu-cu-rești. Să ne ve-dem la șap-te nu e greu.
Vom mer-ge în-tr-un loc ca în po-vești.

Să ne-n-tâl-nim vo - ioși la A-te - neu. La A-te - neu, la A-te - neu, Con - cer - te

as - cul - tăm me - reu, me - reu La A - te - neu, La A - te - neu

Vreau să merg a - cum - și eu, și eu. Te in - vit la A-te - neu.

Reține!

Fiecare sunet muzical are o înălțime precisă și este denumit printr-o silabă: **do, re, mi, fa, sol, la, si**. Înălțimea sunetelor este redată în scris prin poziția notelor muzicale pe portativ. **Cheia Sol** se scrie la începutul fiecărui portativ, indicând locul notei sol, pe linia a doua.

Exersează!

- Intonează cântecul *La Ateneu* și marchează cu un clopoțel sunetele **do¹** și **do²**.
- Identifică pe portativ notele din fragmentul colorat și intonează-le.

Portofoliu:

Audiază un concert susținut la Ateneul Român. Prezintă colegilor piesa audiată. Menționează titlul lucrării, numele compozitorului, al interpreților și impresiile tale legate de piesă.

Știi că...

... Ateneul Român e o sală de concerte situată pe Calea Victoriei în București? Aici au loc concertele orchestrei și corului Filarmonicii* George Enescu și ale altor formații din întreaga lume.

* Filarmonică – instituție care are rolul de a dezvolta cultura muzicală a unei țări.

Învăță să înveți!

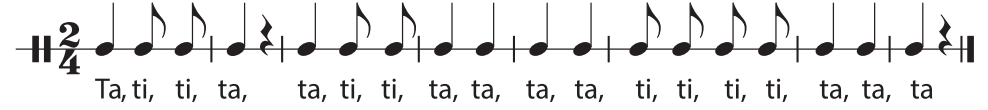
Cum să descifrezi un cântec

- Citește muzical un fragment din cântecul învățat, folosind etapele de mai jos:

1. Citește notele fragmentului respectând înălțimile acestora.

2. Citește ritmic fragmentul ales, respectând valorile notelor.

3. Citește ritmic fragmentul, folosind versurile.

4. Intonează notele, respectând duratele acestora.

5. Intonează fragmentul pe cuvinte, respectând înălțimile și duratele notelor.

Aplică!

- Respectă pașii învățați și descifrează primul portativ al cântecului *La Ateneu*.

Fii creativ!

- Creează o melodie care să conțină sunetele de la **do¹** la **do²** pe versurile:

*Prieten bun, chitara mea maro
Mă-ndeamnă să dansez un bolero.*

Audiază!

- Ascultă pe internet *Bolero*, de Maurice Ravel, și notează în **jurnalul muzical** impresiile tale.

Bolero

Din lumea muzicii

„Muzica este lumina lunii în întunecata noapte a vieții.”

Maurice Ravel (1875–1937) a fost un compozitor și pianist francez. În muzica sa, s-a remarcat influența muzicii spaniole în piese orchestrale precum *Bolero* sau *Rapsodia spaniolă*. Creația sa cuprinde concerte pentru pian și orchestră, piese pentru pian, muzică de cameră și opere. *Bolero* impresionează prin sonoritatea sa impunătoare, semeață și luminoasă. *Bolero* durează aproximativ 15 minute și se bazează pe repetarea fiecăreia dintre cele două părți ale temei, folosind diferite orchestrații pentru a crea o creștere gradată a trăirilor artistice. *Bolero* este cea mai îndrăgită piesă a lui Ravel, fiind considerată cea mai des cântată piesă de muzică clasică din lume.

Știi că...

... *Bolero* este un dans popular spaniol datând din secolul al XVII-lea, executat vocal și cu acompaniament de chitară și de castaniete?

Sunetele și notele si, la, sol sub portativ

Amintește-ți!

- Ce note cunoști sub do¹?
- Cum se scrie fiecare dintre aceste note?
- Intonează notele scrise pe portativ acompaniat de un instrument cu clape. Transcrie notele pe caietul de muzică. Scrie numele acestora sub portativ.

Reține!

Nota **si** se scrie sub portativ, sub linia suplimentară pe care e scris **do**¹.
Nota **la** se scrie pe a doua linie suplimentară pe care o vom trasa sub portativ.
Nota **sol** se scrie sub a doua linie suplimentară atașată portativului.

Exersează!

- Intonează exercițiul:

- Învăță un fragment din *Corul Soldaților* din opera** *Faust*.

Corul soldaților din opera „Faust” (fragment)

După auz Muzica: Charles Gounod

Glo-ri - e stră-bu-ni-lor e - roi_ Bravi ca stră - bu-nii vom fi și noi_ Bravi ca stră - bu - nii ce au că - zut_ Cu spa - da în mâini, cu bra - țul pescut În cru - dul răz - boi_

- Intonează cântecul și execută bătăi din picior pe silabele corespunzătoare sunetelor **sol** sub portativ, pocnet din degete și bătăi din palme pe silabele corespunzătoare sunetelor **la**, respectiv **si**, sub portativ.
- Identifică pe portativ notele din fragmentul colorat și intonează-le.

Din lumea muzicii

„Ideile muzicale îmi invadează mintea și mă răscolesc.”

Charles Gounod (1818–1893) a fost un compozitor francez. Operele sale reprezentative sunt inspirate din literatura universală. Cele mai cunoscute dintre acestea sunt *Faust* (după Johann Wolfgang Goethe) și *Romeo și Julieta* (după William Shakespeare). Gounod a compus *Imnul Național al Vaticanului* și celebra piesă *Ave Maria*, bazată pe Preludiul* nr.1, de Johann Sebastian Bach. Gounod a inaugurat un nou tip de operă, în care accentul cade pe zugrăvirea fină a unor sentimente intime și duioase, dar triste.

* Acest semn se numește *coroană* și îți arată prelungirea sunetului desemnat de nota deasupra căreia se află.

** *Operă* – compoziție muzicală scrisă pentru soliști, orchestră și cor.

*** *Preludiu* – piesă muzicală cu dimensiuni reduse.

Povestea unei capodopere

Faust este o operă în 5 acte, una dintre capodoperele prezente în repertoriul permanent al teatrelor de operă din lume. *Corul soldaților*, cunoscut și ca *Marșul soldaților*, face parte din actul al II-lea al operei. Este o piesă cunoscută și îndrăgită de publicul francez, fapt pentru care este considerată un al doilea imn al Franței, după cunoscuta *Marseillaise*. Acțiunea se petrece în Germania secolului al XVI-lea.

Rolurile principale – Faust, Mefisto, Margareta și Valentin – sunt deosebit de complexe. Gounod reușește să surprindă și să redea cu finețe și sensibilitate varietatea sentimentelor și a trăirilor personajelor principale.

Audiază!

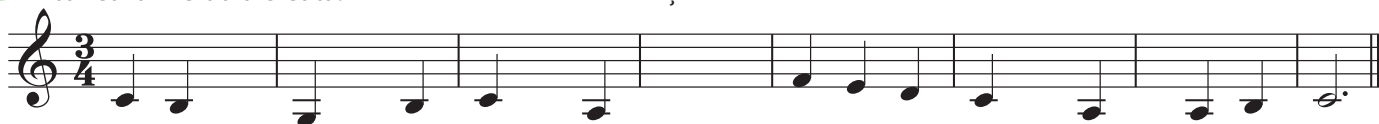
Ascultă în întregime *Corul soldaților* din opera *Faust* și *Ave Maria*, de Charles Gounod.

Fii creativ!

- Completează pe caiet măsurile cu notele **si**, **la**, **sol** sub portativ, având duratele potrivite.
- Intonează melodia creată.

- Instalează-ți pe telefonul mobil un soft gratuit pentru a accesa claviatura unui pian virtual. Astfel poți repeta oricând gamele și poți cânta melodiile cântecelor învățate.

Învăț să înveți! Cum să compui o melodie

Ai învățat despre modul în care sunetele se înlanțuie într-o melodie. Grupurile de sunete care alcătuiesc mersul melodic formează enunțuri muzicale, asemănătoare enunțurilor dintr-un text. Într-un dialog, întrebările se întonează ascendent, iar răspunsurile descendent. Același lucru se petrece și într-o melodie.

Întrebarea muzicală va avea mersul melodiei ascendent.

Răspunsul muzical va repeta o parte din întrebare, apoi va avea mersul melodiei descendent, ca în exemplul alăturat.

Întrebare
Ci - ne - n crâng a ră - să - rit cu pe - ta - le fi - ne?

Răspuns
Ghi - o - ce - lul ce - a ves - tit: Pri - mă - va - ra vi - ne!

Aplică!

- Compune o melodie pentru următoarele versuri:
Unde e soarele, astru iubit?
Dintre nori călători a răsărit.
- Copiază pe caiet măsurile date, apoi completează melodia.

Un - de e soa - re - le, as - tru iu - bit? Din - tre nori ...

Știi că...

... marșul este o piesă muzicală cu o mișcare uniformă, sugerând pasul cadențat de defilare a unei trupe?

Sunetele și notele re^2 , mi^2 , fa^2 , sol^2

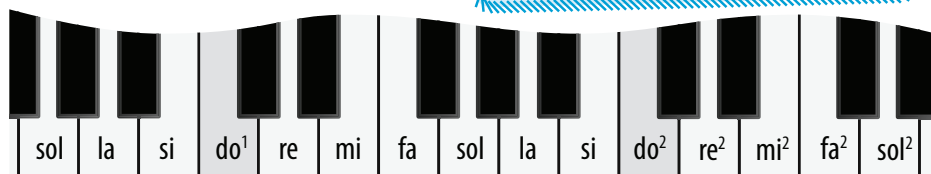
Amintește-ți!

- Ce note cunoști deasupra lui do^2 ?
- Cum se scrie fiecare dintre aceste note?
- Intonează notele scrise pe portativ. Transcrie-le în caietul de muzică. Scrie numele acestora sub portativ.
- Vizionează pe CD filmul care îți arată cum să cânti la un instrument cu clape sunetele învățate.

Reține!

- re^2 – pe a patra linie a portativului
- mi^2 – pe al patrulea spațiu
- fa^2 – pe ultima linie a portativului
- sol^2 – deasupra ultimei linii

- Intonează exercițiul:
- Învăță cântecul:

Sur le pont d'Avignon

Cor: Sur le pont d'Avi-gnon On y dan-se, On y dan-se. Sur le pont d'A-vi-gnon, On y

Tamburină:

Cor: dan-ce tout en rond. Les beux mes-sieurs font comme ça Et puis en-cor' comm' ça.

Tamburină:

Exersează!

- Intonează cântecul și marchează cu un clopoțel sunetul sol^2 .
- Descifrează cântecul după modelul de la pagina 45.
- Intonează cântecul cu acompaniamentul de tamburină notat sub portative.
- Transcrie în caiet cântecul învățat, urmând modelul de alături:

Din lumea muzicii

Cântecul francez *Sur le pont d'Avignon* datează din secolul al XV-lea. Se dansează în perechi așezate în cerc. Partenerii dansează pe refren unul în jurul celuilalt. Apoi se opresc unul în fața celuilalt, iar bărbații fac o reverență și salută scoțând pălăria. Se reia dansul, iar la a doua oprire fetele fac o reverență.

Fii creativ!

- Creează o melodie în care să introduci sunetele re^2 și mi^2 , apoi cântă melodia în fața colegilor.

* Acest semn este o prescurtare a scrierii șaisprezecimilor. Se vor cânta atâtea șaisprezecimi câte încap în valoarea respectivă.

Profilul melodic

Descoperă!

Într-o melodie, sunetele se înlănțuie, alcătuind grupuri care se repetă, urcă sau coboară. Aceste grupuri poartă numele de mers sau **profil melodic**. În exemplele de mai jos vei descoperi modele ale profilului melodic și vei înțelege mai bine cum sunt construite melodiile. Intonează exercițiile și reprezintă mersul melodic al fiecăruia prin ridicarea sau coborârea brațului.

Repetarea aceluiași sunet

Mers ascendent

treptat

prin salt (săltat)

Mers descendent

treptat

prin salt (săltat)

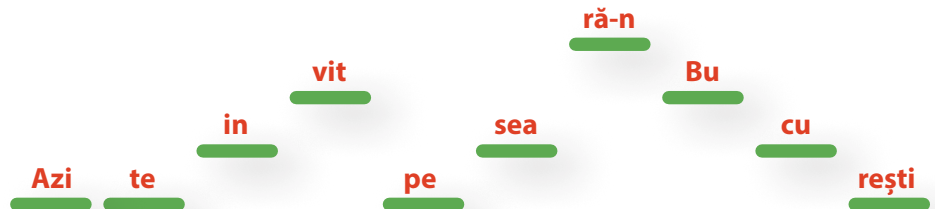

Reține!

Sunetele muzicale se succed prin repetare, prin mers ascendent, descendent treptat sau prin salt. Melodia este cu atât mai interesantă cu cât există mai multe combinații ale mersului melodic.

Exersează!

- Intonează cântecul *Sur le pont d'Avignon* și reprezintă mersul melodic prin ridicarea sau coborârea brațului. Descoperă combinațiile mersului melodic din care este alcătuit cântecul. Scrie pe caiet exemplele de mers melodic din cântec.
- Mersul melodic poate fi reprezentat prin segmente, ca în exemplul de mai jos:

- Reprezintă pe caiet, prin segmente, mersul melodic al următorului vers din cântecul *La Ateneu* (pagina 44).

Fii creativ!

- Creează o melodie care să conțină cel puțin trei mersuri melodice. Scrie melodia pe caiet și intoneaz-o în fața colegilor.

Audiază!

Ascultă din nou *Bolero*, de Maurice Ravel, și urmărește mersul melodic, indicând cu brațul sensul acestuia.

Tonul și semitonul

Descoperă!

Audiază din nou *Dans zglobiu*, de Ion Căianu. Intonează pe note fragmentul, apoi răspunde la întrebări:

Reține!

Între două sunete alăturate pot fi diferențe de înălțime:

■ mai mari, numite **tonuri** (prescurtat t.);

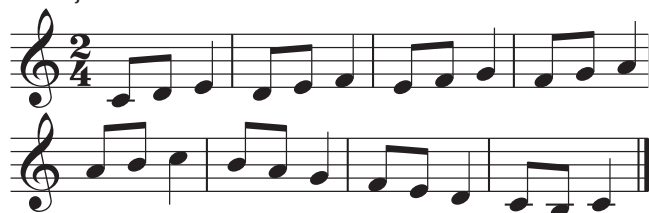
■ mai mici, numite **semitonuri** (prescurtat st.).

- Care fragmente au mers ascendent treptat?
- Care sunete se repetă?
- Ce diferențe de înălțime sunt între **do-re** și **mi-fa**?

Exersează!

- Intonează următorul exercițiu și descoperă tonurile și semitonurile. Notează-le în culori diferite.

Versuri: Florentina Chifu

S.O.S. natura

Muzica: Petre Ștefănescu

Vioi

S. O. S. Na - tu - ra strigă-aș - teap-tă Sus la mun- te, deal sau_ șes Pu- ne fap- tă lăn- gă

fap-tă-a- des ca s-a- lini gla- sul ei S. O. S. 1. Fa - gul de la bloc, să- ra - cul, Frun- ze - le își pier-
2. Da - că ploa- ia fă - ră vi - nă As- tăzi ne- a ui- tat
3. Oa- meni la- comi cu se- cu - rea Co- drii au tă- iat

- de_ S. O. S. stri - gă co- pa - cul, L- am stro - pit și- i ver - de_ S. O.
S. O. S. și în gră- di - nă Flo - ri - le- am u - dat _____ S. O.
S. O. S. chea- mă pă- du - rea Și- ar - bori am plan- tat _____

- Notează în caiet notele între care sunt tonuri și semitonuri în cântecul învățat.
- Intonează cântecul cu pocnet din degete pe sunetele între care se găsește semiton.

Știi că...

... în expresia *a da tonul*, *ton* înseamnă a intona primele sunete ale unei piese pentru a da un reper sonor coriștilor înainte de a începe să cânte.

Lucrăm împreună

- Împărțiți-vă în grupe de câte 4 elevi și confecționați cartonașe cu notele învățate. Grupați-vă câte 4 și creați exerciții melodice folosind cartonașele.
- Prezentați celorlalte grupe exercițiile create. Membrii acestora trebuie să le solfegieze*. Recunoașteți tonurile și semitonurile din exemplele date.

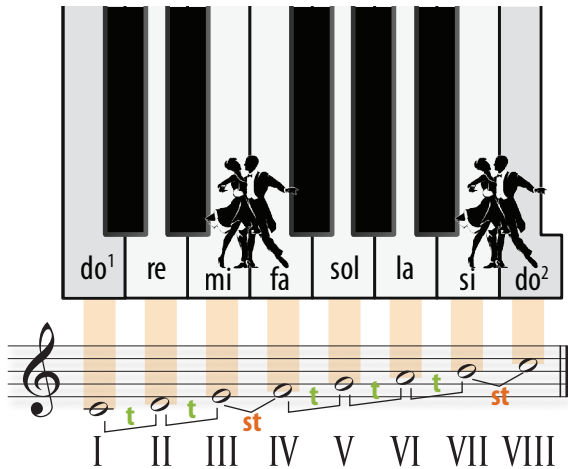
* A solfegia – a cânta o melodie numind fiecare notă.

Gama Do Major

Descoperă!

Intonează notele scrise pe portativul de sub claviatură. Transcrie-le în caietul de muzică. Menționează între care note se găsesc tonuri și semitonuri și cu ce note începe și se termină grupul de note.

Reține!

Sucesiunea treptată, ascendentă sau descendentă a celor șapte sunete muzicale, începând cu **do** și terminând cu repetarea lui pe treapta a opta, formează **gama do**. Sunetul cu care începe și se sfârșește gama (treptele I și a VIII-a) poartă numele de **tonică**.

În gama **do** semitonurile se află între treptele a treia și a patra și între treptele a șaptea și a opta. Gama care începe cu succesiunea **ton-ton** este o gamă **majoră**. O gamă majoră are o sonoritate luminoasă, veselă, plină de optimism. Gama **do** începe cu secvența **do-re, re-mi**, cu două tonuri, deci este o gamă majoră și poartă numele de **gama Do Major**.

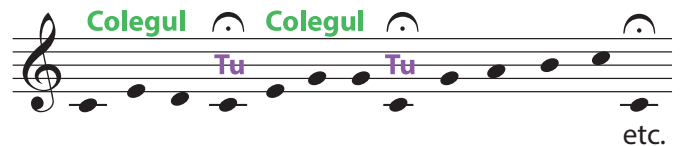
Exersează!

- Intonează gama Do Major ascendent și descendent, acompaniat/ă de pianul virtual de pe telefonul mobil.
- Intonează corect exercițiul de mai jos:

- Învăță acest cântec, folosind pașii de la pagina 45.

- Cântă în dialog cu un coleg. Acesta va cânta un grup de sunete din gama Do Major, iar tu vei răspunde de fiecare dată cu tonica **do**¹.

Menuet

Versuri: Florentina Chifu

Muzica: Johann Sebastian Bach

Mu - zi - ca iar ră - su - nă, Pe - re - chi - le - s în - pre - u - nă Și - un re - ge se - n - chi - nă
Fla - u - tul o să su - ne Și toți fac o ple - că - ciu - ne În - cep al - te pie - se,
Că - tre re - gi - nă Și - o pi - ru - e - tă fac. Dan - sea - ză me - nu - et.
Prinți și prin - țe - se

- Alege din lista de mai jos cuvintele care descriu stările sufletești transmise de cântec:
 - veselie • visare • teamă • iubire • armonie
 - bucurie • pace • speranță • relaxare • grație

Știi că...

... menuetul este un dans francez de origine populară, introdus ca dans de curte chiar de regele Ludovic al XIV-lea?

Exersează!

- Copiază în caiet fragmentele din cântecul *Menuet* care au mers melodic ascendent treptat, apoi pe cele cu mers melodic descendent treptat. Intonează exercițiul obținut în caiet.
- Intonează cântecul de mai jos. Scrie în jurnal ce sentimente îți transmite.
- Învăță cântecul, urmând pașii de la pagina 45.

Cântec pentru mama

Versurile și muzica: Florentina Chifu

O - chii ma - mei stră - lu cesc, Flo - ri - le pe câmp zâm - besc dra - gă, ma - mă!
 Și - ți tri - mit u - rări de sea - mă, Cât îmi ești de

Chip fru - mos cu ochi de floa - re, Vor - bă bu - nă ca o
 Gla - sul dul - ce ca o fra - gă

săr - bă - toa - re As - ta e măi - cu - ța mea cea dra - gă.

Proiect: Ziua mamei

Lucrăm împreună

Pregătiți împreună un proiect artistic dedicat zilei de 8 Martie. Veți găsi pe CD cântece (cu pozitiv și negativ) și poezii dedicate acestei sărbători, pe care le puteți folosi ca să le învățați și ca să vă acompaniați. Căutați și voi alte cântece și poezii închinat mamei. Urmăriți etapele de mai jos:

Alegerea cântecelor, dansurilor și a versurilor pentru proiect.

Confecționarea și trimiterea invitațiilor și confirmarea prezenței.

Confecționarea afișului de promovare în școală și comunitate.

Realizarea repetițiilor pentru învățarea programului.

Desfășurarea evenimentului dedicat *Zilei Internaționale a Mamei*.

Nu uitați să filmați și să fotografiați evenimentul. Alegeți cele mai bune fotografii din punct de vedere tehnic și alcătuiți cu acestea un album care va fi cuprins în portofoliul școlii.

Gama la minor

Descoperă!

- Intonează următorul cântec:

S-a dus cucul de pe-aici

Potrivit Cântec popular din Transilvania

- S-a dus cu - cul de pe-a - ici _____ Și și-a lă - sat pu - ii mici, _____ Cu - cu - le.
- Și-a ve - nit cu - cu-n-tr-o vre-me _____ Și-a gă - sit pu - ii cu pe - ne,
- Cu - cu - le, cu - cu - țu - le _____ Va - ra vii, va - ra te duci, _____
- Mă-nânc miez de a - lu - ne - le, _____ Și cânt co - dru - lui cu je - le,

- I-a lă - sat lân - g-o tul - pi - nă, _____ Să-i creas-că ma - mă stră - i - nă. _____ Cu - cu - le.
- Cu - cul, de pă - re - re bu - nă, _____ Cânt - tă - n co - dru de ră - su - nă.
- Mă mir iar - na ce mă - nânci, _____ Mă mir iar - na ce mă - nânci.
- Mă - nânc pu - tre - gai de fag _____ Și cânt co - dru - lui cu drag.

- Din ce sunete este compus acest cântec?
- Care este sonoritatea cântecului?
- Formează o scară muzicală cu sunetele acestui cântec:

- Intonează notele scrise pe portativ. Transcrie-le în caietul de muzică.
- Menționează între care trepte se găsesc tonuri și semitonuri.
- Cântă la un instrument cu clape notele scrise pe portativ urmărind digitația notată pe și sub portativ.

Reține!

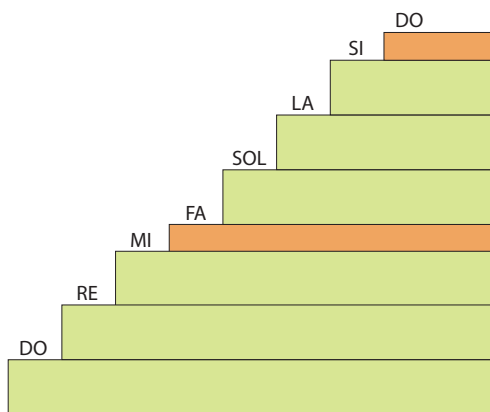
Gama la este o succesiune de șapte sunete, începând cu **la** și terminând cu repetarea sa pe treapta a opta. Succesiunea tonurilor și a semitonurilor în **gama la** este diferită de cea din **gama Do Major**. **Gama la** este înrudită cu **Do Major**, deoarece au aceleași sunete și semitonuri între aceleași sunete. Gama care începe cu succesiunea **ton-semiton** este o gamă minoră. O gamă minoră are, în general, o sonoritate tristă, melancolică*. **Gama la** poartă denumirea de **la minor**.

Exersează!

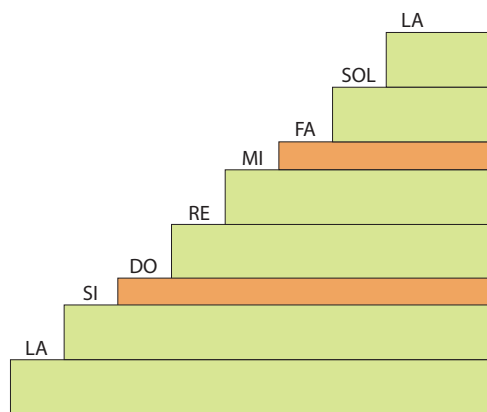
- Intonează cântecul *Ileana* (pagina 29) și stabilește în ce gamă este scris.
- Citește despre deosebirile dintre **gama Do Major** și **gama la minor**, apoi găsește asemănările dintre aceste două game și scrie-le în caiet.

Gama Do Major versus gama la minor

* Melancolic – cu o fire întunecată, posomorâtă.

- Tonica este sunetul **do**.
- Semitonurile se află între treptele III-IV și VII-VIII.
- Treapta a VII-a se află la distanță de un semiton față de tonică.
- Are sonoritate luminoasă, veselă, plină de optimism.

- Tonica este sunetul **la**.
- Semitonurile se află între treptele II-III și V-VI.
- Treapta a VII-a se află la distanță de un ton față de tonică.
- Are sonoritate tristă, plină de melancolie.

▶ **Audiază!**

Ascultă *Concertul pentru vioară și orchestră în la minor*, de Antonio Vivaldi. Notează în **jurnalul muzical** sentimentele transmise de piesă. Alege din lista de mai jos cuvintele care descriu stările sufletești inspirate de audierea piesei:

- bucurie • tristețe • melancolie • duiosie • armonie • încredere • durere • energie • optimism • relaxare.
- Adaugă și alte cuvinte care exprimă sentimentele inspirate de piesă.

Concertul pentru vioară și orchestră în la minor (fragment)

Din lumea muzicii

Compozitorul și violonistul **Antonio Vivaldi** (1678–1741) a învățat tainele muzicii de la tatăl său, care era un mare violonist. Ca și acesta, a cântat în capela Catedralei San Marco din Veneția. Înzestrat cu un auz excepțional, fiind un violonist de excepție și dirijor celebru, Vivaldi a devenit în scurtă vreme faimos. A compus peste 400 de concerte pentru orchestră și diferite instrumente: vioară, violoncel, oboi, fagot, flaut, mandolină sau trompetă. Dintre acestea, ciclul *Anotimpurile* i-a adus celebritatea. Partea I a concertului pentru vioară și orchestră în la minor se bazează pe o temă cu sonorități limpezi și armonioase.

💡 **Fii creativ!**

- Ascultă din nou *Concertul în la minor*, de Antonio Vivaldi, și *Bolero*, de Maurice Ravel (pagina 45), și notează în jurnal ce imagini vizuale îți sugerează fiecare dintre cele două piese.
- Realizează o lucrare plastică potrivită fiecărei piese audiate. Expune lucrările tale, împreună cu cele ale colegilor, și realizați o expoziție cu titlul *Culori majore și minore*.

Recapitulare

Exersează!

- Cântă gamele **Do Major** și **la minor**, acompaniat de pianul virtual de pe mobil.
- Recunoaște cântecele după înălțimile notelor din fragmentele de mai jos, apoi intonează-le tactând măsura.
- Învăță acest cântec:

Joc

Text adaptat: Florentina Chifu

Melodie populară

Cor:

Frun-zu - li - ță, Foi și-o fra - gă, Hai, flă - căi, cu toți la joc!
Să ju - căm o ho - ră dra - gă, Ba - teți pa - sul tot pe loc,

Tobiță:

Cor:

Doi pași-na-in - te și doi î - na-poi, Că-a-șa se joa - că ho-ra pe la noi.

Tobiță:

Exersează!

- Citește fiecare portativ al cântecului, urmând pașii de la pagina 45.
- Scrie în caiet în dreptul fiecărui portativ din cântec în ce gamă este scris.
- Transcrie în caiet fragmentele cu mers melodic ascendent și descendent treptat din refren. Citește exercițiul obținut.
- Intonează cântecul cu acompaniamentul de tobiță notat sub portative.
- Transcrie în caiet cântecul învățat, urmând acest model:

Lucrăm împreună

Împărțiți-vă în grupe de câte patru elevi și creați melodii în gama Do Major sau la minor, folosind cartonașele cu notele învățate.

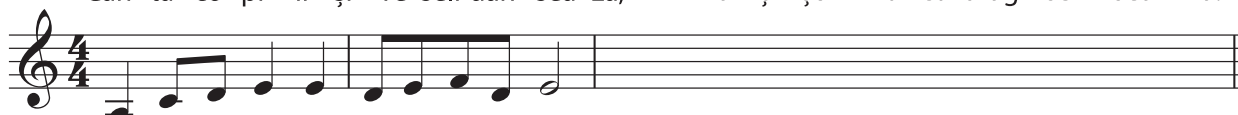
Prezentați colegilor melodiile create.

Fii creativ!

- Continuă fiecare melodie în gama Do Major sau la minor, după cum se potrivește versurilor.

Cân - tă co - pi - ii și ve - seli dan - sea - ză, Azi măr - țî - șo - rul cu drag îl ser - bea - ză.

Plâng no - rii, ploa - ia ca - de ne - n - ce - tat, La - crimi cu - ra - te căm - pul au u - dat.

■ Evaluare

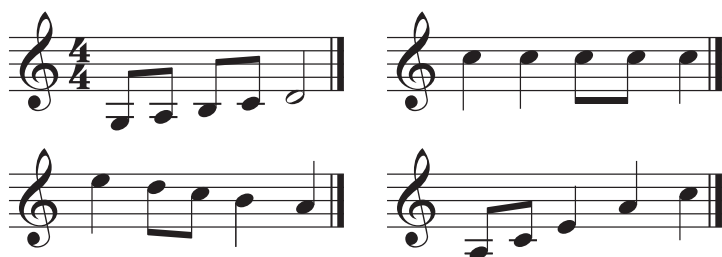
1. Stabilește valoarea de adevăr a enunțurilor, scriind pe caiet A (adevărat) sau F (fals). (5 X 3 p. = 15 puncte)

- Sunetul **sol** este cel mai grav dintre cele învățate.
- Gama este o succesiune de șapte sunete muzicale.
- Nota **mi**² se scrie pe spațiul dintre a patra și a cincea linie a portativului.
- În gama **Do Major** semitonurile sunt între treptele a III-a și a IV-a, a VII-a și a VIII-a.
- O gamă minoră are o sonoritate veselă, optimistă.

2. Scrie în caiet mersul melodic pentru fiecare grup de sunete de mai jos:

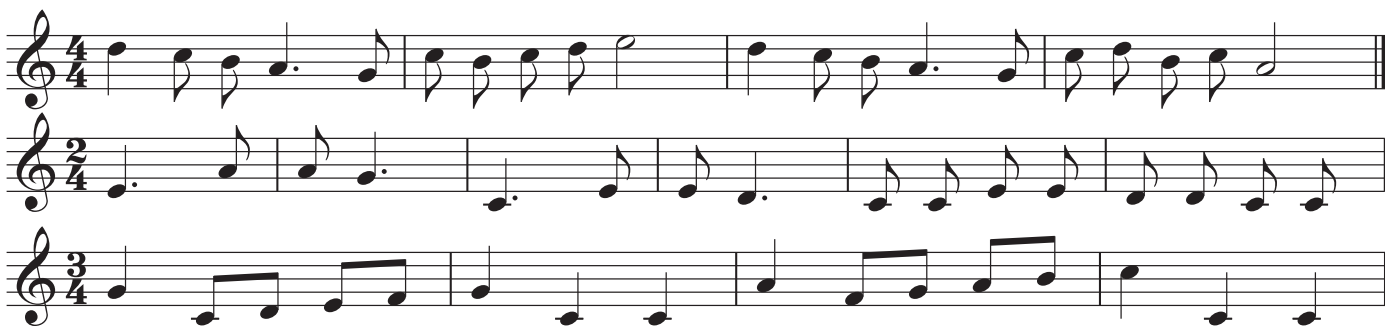
(4 X 4 p. = 16 puncte)

3. Realizează o diagramă Venn în care să compari gama **Do Major** și gama **la minor**. (20 de puncte)

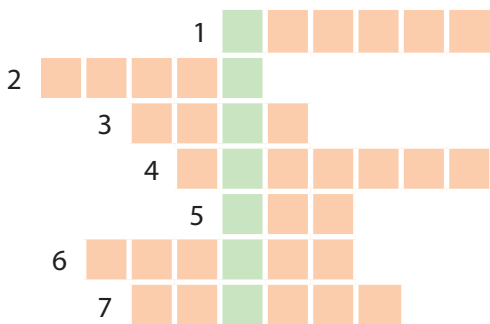
4. Recunoaște cântecele după înălțimile notelor din fragmentele de mai jos, apoi intonează-le tactând măsura.

(3 X 6 p. = 18 puncte)

5. Completează pe caiet căsuțele cu literele corespunzătoare cuvintelor din definiții. (7 X 3 p. = 21 de puncte)

Descoperă cuvântul aflat pe verticală.

- Mers melodic care urcă sau coboară prin salt.
- Descuie portativul și ne arată unde este așezat sunetul **sol**.
- Succesiune de șapte sunete, plus unul care se repetă.
- Compozitor italian, autor al ciclului de concerte *Anotimpurile*.
- Diferență mare de înălțime între două sunete alăturate.
- Gamă cu sonorități vesele, luminoase și optimiste.
- Gamă cu sonorități triste, melancolice.

Punctaj maxim: 100 de puncte. Se acordă 10 puncte din oficiu.

„Fiecare cântec popular românesc este modelul autentic al perfecțiunii artistice. Puterea sa expresivă este nebănuț de mare.”

Bela Bartók (compozitor maghiar, 1881–1945)

- Ce cântece specifice perioadei Paștelui cunoști?

Viața românului s-a împletit din cele mai vechi timpuri cu truda de a semăna, de a îngriji și de a culege roadele pământului. Ca urmare, fiecare etapă este strâns legată de tradiții și de obiceiuri care să îi asigure țăranului belșugul, începând cu plugușorul, colinda și continuând cu alte manifestări desfășurate primăvara. Tradițiile și obiceiurile de primăvară sunt marcate și de marile sărbători religioase:

Floriile și Paștele.

- Ce obiceiuri și tradiții de primăvară se respectă în familia ta?

- Ce obiceiuri și tradiții de Florii și de Paște cunoști?

Conținuturi:

- Elemente de folclor (tradiții, obiceiuri, dansuri din diverse regiuni geografice)
- Elemente de relaționare a muzicii cu contextul cultural în care a fost creată

Tradiții și obiceiuri de Florii

Descoperă!

Sărbătoarea religioasă care marchează intrarea triumfală a Domnului nostru Iisus Hristos în Ierusalim cu o săptămână înaintea Paștelui poartă numele de Florii. Credincioșii se pregătesc pentru marea sărbătoare cu ramuri de salcie, pe care le aduc la biserică, unde, după slujba religioasă, vor cânta colinde.

Ascultă pe CD colindele *Astăzi la Florii și Veniți cu toți dimpreună* și completează pe caiet tabelul:

Prilejul cu care se cântă	Cui se adresează	Sentimente exprimate

- Învăță acest colind urmând pașii de la pagina 45.

O minune!

din comuna Gănești-Muncel

Potrivit

Azi cu toți să prăz - nu - im, ___ Pre Dum - ne - zeu să - L mă - rim. Hris - tos vi - ne - n -
ce - ti - nel, ___ Spre pa - ti - mă, ___ ca un ___ miel. O, mi - nu - ne! O, mi - nu - ne!

Exersează!

Răspunde la întrebările de mai jos:

- Ce este colindul?
- Ce sentimente exprimă acest colind?
- Prin ce se aseamănă cu un colind de Crăciun?
- Care este refrenul acestui colind?
- Intonează cântecul și acompaniază cu un clopoțel pe fiecare timp al refrenului.

* Asin – măgar.

** Finic – curmal.

- Citește textul de mai jos, apoi realizează un *jurnal dublu* (după modelul de la pagina 36).

Duminica Floriilor

Face parte din galeria marilor sărbători religioase, fiind ziua în care Iisus Hristos a intrat triumfal în Ierusalim, călare pe un asin*. La intrarea în orașul sfânt, Hristos a fost întâmpinat de o mulțime de bărbați, femei și copii, care purtau în mâini ramuri de finic**, cântau și îl aclamau, deoarece înfăptuise minunea învierii lui Lazăr. Romanii obișnuiau să-și întâmpine biruatorii în războaie cu ramuri de finic. În țara noastră există obiceiul să se aducă la biserică și să se binecuvânteze ramuri de salcie. Credincioșii pun ramurile de salcie pe pomii fructiferi, pentru a-i ajuta să rodească. În ziua de Florii, stupii sunt împodobiți cu ramurile de salcie sfințite, pentru ca albinele să fie ferite de rele. Persoanele cu probleme de sănătate se încing cu ramurile de salcie sfințite pentru a se însănătoși. În această zi se cântă colinde care exprimă admirația pentru minunea înfăptuită de Iisus. Tot cu acest prilej sunt sărbătoriți cei care poartă nume de flori (Camelia, Florin, Narcisa, Brândușa, Violeta, Crina, Lili, Viorel etc.).

Tradiții și obiceiuri de Paște

Paștele este prilej de bucurie și de sărbătoare în lumea creștină, iar poporul nostru respectă tradițiile și obiceiurile moștenite din vechime. Unul dintre cele mai răspândite obiceiuri de Paște este încondeierea ouălor. În Bucovina, în noaptea Învierii, se aprind luminile în casă și în curte, lumini care nu se sting toată noaptea. În Maramureș, dimineața, în prima zi de Paște, copiii se duc la prieteni și la vecini ca să anunțe Învierea Domnului. Gazda dăruiește fiecărui urător un ou roșu.

Învață acest colind care se cântă cu prilejul sărbătorii Paștelui.

Cinstiți creștini (Colinda Învierii) (după auz)

Colecția George Breazul

Rar

Cin - stiți creș - tini prea iu - biți, Pof - tiți ca să ne pri - miți.
 Cu - vin - te de În - vi - e - re, Să vă fa - cem mân - gă - ie - re,
 Hris - tos a - n - vi - at din morți Ca să ne scoa - le pe toți.

La dum - nea - voas - tră ve - nim, Să vă pro - po - vă - du - im.
 Și cân - țări cu vo - ie bu - nă, Zi - cem cu toți îm - pre - u - nă.
 Cu moar - tea, moar - tea căl - când Tu - tu - ror vi - a - ță dând.

Reține!

Există două tipuri de **colinde** dedicate sărbătorii Paștelui:

1. *de durere*, care se cântă în Săptămâna Patimilor lui Iisus;
2. *de bucurie*, care se cântă de Paște.

Audiază!

- Audiază pe CD colindul *Coborât-a coborâtu* și menționează din ce categorie de colinde face parte acesta. Cântarea religioasă specifică acestei perioade și care reprezintă momentul culminant al slujbei din noaptea Învierii este *Hristos a înviat!*
- Intonează această cântare bisericească atât de cunoscută.

Știi că...

... acest colind, *Cinstiți creștini*, se cântă în Transilvania în noaptea Învierii, după miezul nopții, în turnul bisericii, în sunetul clopotelor, de către un grup de fete și de flăcăi?

Hristos a înviat!

după Gavriil Musicescu

Hris - tos a în - vi - at din morți Cu moar - tea pre moar - te căl - când
 Și ce - lor din mor - mân - turi Vi - a - ță dă - ru - in - du - le.

Călușul

Descoperă!

Cel mai spectaculos obicei de primăvară este *Călușul*, dans tradițional românesc, prezent din timpurile străvechi în Moldova, în Oltenia, dar și în Transilvania.

Acest joc bărbătesc se dansează în perioada cuprinsă între Înălțarea Domnului Iisus Hristos și Rusalii*, având rolul de a fertiliza solul și de a vindeca bolile. Rolul de vindecare al dansului s-a pierdut astăzi, păstrându-se doar dansul de mare virtuozitate.

Cea mai răspândită și mai cunoscută melodie din *Căluș* este *Banu Mărăcine*, a cărei denumire amintește de un vechi demnitar din Oltenia, credincios voievodului Mihai Viteazul. Audiază piesa și descoperă ritmul antrenant al acestui dans redat prin repetarea optimii cu punct, urmată de șaisprezecime.

Banu Mărăcine

Joc popular din Oltenia

Audiază!

Ascultă finalul *Rapsodiei Române nr. 1*, de George Enescu, și vei recunoaște jocul *Banu Mărăcine*. Reascultă rapsodia și ridică brațul drept atunci când recunoști cântecele populare preluate din folclor de marele compozitor (vezi paginile 27 și 38).

Povestea unei capodopere

Rapsodia română nr. 1 a fost compusă de George Enescu la vârsta de numai 20 de ani, pe când se afla la Paris. Temele muzicale sunt preluate din folclor, fiind melodii populare de joc și lăutărești. *Rapsodia română nr. 1* începe cu piesa lăutărească *Stejarul*, prelucrată cu titlul *Câte țări sunt pe pământ*. Urmează o horă boierească, *Hora lui Dobrică*, apoi *Banu Mărăcine* și, în final, *Ciocârlia* – o piesă de mare virtuozitate. George Enescu folosește sonoritățile instrumentelor din lemn asemănătoare celor populare.

Știi că...

... dansul *Călușul* este atestat în timpul lui Mihai Viteazul? O cronică maghiară consemnează faptul că, la intrarea voievodului în cetatea Alba Iulia, acesta a fost întâmpinat de 100 de călușari având în repertoriu 100 de cântece și dansuri.

Portofoliu

Ascultă cele două rapsodii compuse de George Enescu, compară sonoritățile acestora și scrie pe o foaie A4 impresiile tale. Care dintre piese ți-a plăcut mai mult? Prezintă colegilor sentimentele, emoțiile pe care ți le-a produs audierea fiecărei piese.

* *Rusalii* – sărbătoare creștină, în a cincizecea zi după Paște, denumită și Pogorârea Sfântului Duh.

Dansuri populare

Descoperă!

Dansul este unul dintre cele mai vechi genuri folclorice românești. De o inestimabilă valoare artistică, melodiile dansurilor populare au constituit surse de inspirație pentru marii compozitori români ai tuturor timpurilor.

Audiază!

Audiază pe internet *Sârba lui Ilie*, *Sârba lui Pompieru* și *Sârba pe loc* de Gheorghe Danga, și descoperă în ce mișcare se execută aceste piese.

Sârba lui Pompieru

Lent melodie populară

Reține!

Sârba este un dans popular românesc răspândit în toată țara. Se joacă de obicei în cerc, într-o mișcare foarte vioaie.

Sârba are multiple variante și denumiri, desemnând numele lăutarului care o cântă: *Sârba lui Pompieru* (lăutar din Ploiești), *Sârba lui Ilie*, *Sârba lui Vasile*, sau a evenimentului în cinstea căruia este interpretată (sârbă de nuntă etc.).

Povestea unei capodopere

Rapsodia română nr. 2, de George Enescu, are un caracter evocator. Melodiile de joc pe care compozitorul le-a preluat din folclor își transformă ritmul. Rapsodia debutează cu *Sârba lui Pompieru*, urmată de melodia *Pe o stâncă neagră*, cântecul păstoresc *Băr, oiță* (pagina 71), apoi cântecul *Văleu, lupii mă mănâncă*. Ca ecou al primei rapsodii, compozitorul reia la final un fragment din tema *Ciocârlia*.

Audiază!

Ascultă *Rapsodia Română nr. 2*, de George Enescu, și ridică brațele când recunoști *Sârba lui Pompieru*.

Aplică!

- Formulează cât mai multe întrebări despre dansurile populare.
- Scrie-le pe caiet. Respectă următoarele reguli:
 - formulează corect întrebările;
 - respectă tema dată;
 - nu repeta întrebările adresate de alți colegi.

Învăț să înveți!

Explozia stelară te ajută să faci cât mai multe legături între informații. Trebuie să observi problema scrisă în mijlocul stelei, ale cărei soluții trebuie să le descoperi. Apoi formulează cât mai multe întrebări care au legătură cu aceasta. Cuvintele care desemnează începutul întrebărilor, scrise în colțurile stelelor, te vor ajuta.

Descoperă!

- În Oltenia se dansează un joc vechi: alunelul.
- Ascultă pe internet piesa corală *Alunelul oltenesc*, de Nicolae Lungu, și scrie în jurnalul muzical mișcarea în care se execută și impresiile tale în urma audțiiei.
- Învăță cântecul de mai jos. Cântă-l la un instrument cu clape, apoi acompaniat de tobiță.

Alunelul înfundat

Text adaptat: Florentina Chifu

Cântec din Bechet-Gura Jiului

Cor (Pian)

3 4 5 3 3 4 2 3 3 3 4 5 3 3 4 3 2 1

Hai la joc, a - lu - ne - lul tre - ce, Lă - u - tarii cân - tă, nu se - o - presc,
Să ju - căm, fra - ți - lor, cât ze - ce, A - lu - nel iu - te ol - te nesc,

Tobiță

Cor (Pian)

1 2 3 5 4 3 4 4 1 2 3 5 4 3 2

Joa - că, fra - te, pa - sul ba - te, Să ju - căm pân' pe - n - se - rat.
Și la stân - ga și la dreap - ta, A - lu - ne - lul în - fun - dat.

Tobiță

Reține!

Alunelul este un vechi joc oltenesc, cu numeroase variante și denumiri: *alunelul de mână*, *alunelul plimbat*, *alunelul bătut*. Este dansat mai mult de bărbați, într-o mișcare rapidă. Se joacă în linie, cu brațele încrucișate la spate.

Jiana (jieneasca), joc popular, practicat de ciobanii din jurul Sibiului, din Petroșani și din nordul Olteniei. Se joacă în grupuri mici (4-6 persoane) sau în perechi. Mișcarea este vioaie, acompaniată de multe strigături.

Hai, mândruță, să te joc

Melodie de joc din zona Sibiului

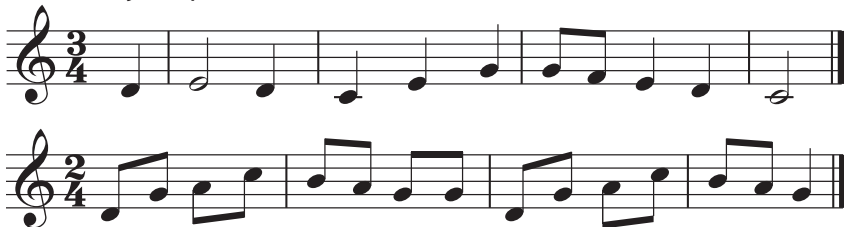
Vioi

Măi! Foa - ie ver - de foi de soc, Tra, la, la, la, la, la, Hai, mân - dru - țe,
Pu - ne - ți, ba - de, pof - ta - n cui! Nu um - bla a -
să te joc, Tra, la, la, la, la, la, Hai să - n - tin - dem ho - ri - le, Tra, la, la, la,
șa hai - hui, Că nu - i vre - mea de ho - rit,
la, la, la, Pân - a - pu - ne soa - re - le, Tra, la, la, la, la, la,
Ci e vre - mea de mun - cit.

Recapitulare

Exersează!

- Recunoaște cântecele după înălțimile notelor din fragmentele de mai jos, apoi intonează-le, tactând măsura:

- Scrie în ordine măsurile încurcate din refrenul colindului *O minune!*
- Intonează colindul în întregime pe cuvinte și cu denumirile notelor.

Proiect: România pitorească

Lucrăm împreună

Împărțiți-vă în grupe de câte 6–8 elevi și lucrați un proiect multidisciplinar care să prezinte chipul țării noastre. Fiecare grupă își va alege domeniul preferat.

SCENARIȘTII

Realizați textul proiectului preluând fragmente din texte literare potrivite: *România pitorească*, de Al. Vlahuță, *Drumul Oltului*, de Geo Bogza, *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*, de Mihai Eminescu etc.

ISTORICII

Realizați o selecție a momentelor importante din istoria României. Faceți o scurtă prezentare a fiecăruia. Includeți prezentările voastre în scenariul proiectului, colaborând cu echipa scenariștilor.

MUZICIENII

Realizați ilustrația muzicală (fondul sonor) pe care se va prezenta textul literar. Folosiți fragmente din melodii populare și din cele două *Rapsodii Române*, de George Enescu. Țineți cont de sonoritatea veselă a *Rapsodiei nr. 1*, în contrast cu cea evocatoare a *Rapsodiei nr. 2*.

GEOGRAFII

Realizați o selecție de imagini (fotografii, videoclipuri) care înfățișează locuri pitorești din diferite zone geografice ale țării noastre. Materialul vizual va susține secțiunea literar-muzicală a proiectului.

Lucrăm împreună

1. Imaginează-ți că ești reporter la o revistă culturală și vrei să-i iei un interviu compozitorului George Enescu. Notează-ți întrebările pe care i le-ai pune și adresează-i-le colegului de bancă. Acesta îți va răspunde. Prezentați colegilor interviul realizat.
2. Discutați despre emoțiile și sentimentele transmise de cele două rapsodii compuse de George Enescu. Alegeți însușirile potrivite fiecăreia din lista de mai jos:
 - optimism • strălucire • melancolie
 - veselie • tristețe • evocarea trecutului

Evaluare

1. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect. (5 x 3 p. = 15 puncte)

- A. Alunelul este un dans răspândit în:
 a. Toată țara; b. Transilvania; c. Oltenia.
- B. Melodia *Banu Mărăcine* a fost prelucrată de Enescu în:
 a. *Poema Română*;
 b. *Rapsodia Română nr. 1*;
 c. *Rapsodia Română nr. 2*.
- C. În duminica Floriilor se sărbătorește:
 a. Înălțarea la ceruri a Domnului nostru Iisus Hristos;
 b. Învierea Domnului nostru Iisus Hristos;
 c. Intrarea triumfală a Domnului în Ierusalim.
- D. *Călușul* este un obicei practicat:
 a. de femei; b. de bărbați; c. de copii.
- E. Cântarea religioasă specifică perioadei Învierii este:
 a. *Coborât-a coborātu*;
 b. *Astăzi la Florii*;
 c. *Hristos a înviat*.

2. Scrie în ordine măsurile încurcate din cântecul popular *Alunelul înfundat*. Intonează cântecul în întregime pe cuvinte și apoi cu denumirile notelor. (20 de puncte)

3. Completează pe caiet căsuțele cu literele corespunzătoare cuvintelor din definiții. Descoperă cuvântul aflat pe verticala portocalie. (6 x 3 p. = 18 puncte)

1							
2							
3							
4							
5							
6							

- Joc popular românesc dansat într-o mișcare foarte vioaie
- Regiune în care se dansează *Alunelul*.
- Dansator al *Călușului*.
- Joc popular practicat de ciobanii din jurul Sibiului.
- Sârba lui ...*, cu care începe *Rapsodia nr. 2*, de George Enescu.
- Obicei de primăvară și dans cu rol fertilizator al pământului.

4. Prezintă pe caiet, în cinci enunțuri, un obicei de primăvară. (5 x 5p. = 25 de puncte)

5. Scrie trei piese populare sau lăutărești prelucrate de George Enescu în *Rapsodia Română nr. 1*. (3 x 4 p. = 12 puncte)

Punctaj maxim: 100 de puncte. Se acordă 10 puncte din oficiu.

Interpretarea. Timbrul vocal și instrumental

Unitatea

6

” Consider corul ca pe o orgă umană la care dirijorul cântă acționând niște clape numite suflete.”

Alexandru Pașcanu (compozitor român, 1920–1989)

Interpretarea muzicii înseamnă capacitatea de a transmite mesajul emoțional pe care compozitorul l-a sădit în opera sa. Interpretarea este cea care te face să vibrezi, care vă emoționează pe tine și pe cei care ascultă.

■ Ce legătură crezi că există între text, melodie și viteza în care vei cânta o piesă?

■ Ce legătură crezi că există între text, melodie și intensitatea cu care vei cânta o piesă?

Conținuturi:

- Termeni de mișcare
- Elemente de dinamică muzicală (nuanțe): piano, forte, accent, crescendo, decrescendo
- Elemente de timbralitate: instrumente muzicale ale orchestrei simfonice, diferențe în emisia vocală
- Notația semnelor de repetiție și a voltelor
- Elemente de relaționare a muzicii cu contextul cultural în care a fost creată

Competențe vizate: 1.1; 1.2; 2.1; 2.2; 2.3; 3.1; 3.2

Termeni de mișcare

Descoperă!

- Intonează cântecul de mai jos, urmând pașii de la pagina 45.

De-a trenul (după auz)

Versuri: Georgeta Moraru
Repede

Muzică: Alexandru Pașcanu

1. Du, du, du, du, du, du, Du - ne tu, du - ne tu, Tre - nu - le, tre - nu - le,
Să fu - gim și mai și De - cât toți ie - pu - rii, Să fu - gim parc - am fi
2. To - ca toc, to - ca toc, Fa - ceți loc, fa - ceți loc, To - ca toc, to - ca toc,
Re - pe - de, re - pe - de, Su - ie - te, su - ie - te, Re - pe - de, re - pe - de,

Potrivit

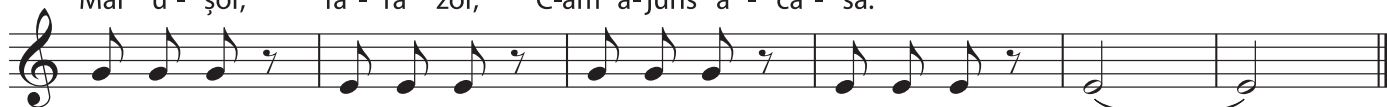

Du - ne - n gra - bă ma - re! La ur - cuș, der de - luș, Pu - fă - ie a - cuș, a - cuș,
Niș - te că - pri - oa - re! Uf, uf, uf, ce nă - duf, Tre - nu' fa - ce puf, puf, puf,
Tre - nul se gră - beș - te! Șu - ie - ră, șu - ie - ră, Du - du - ie și flu - ie - ră,
Că a - cum por - neș - te! Hai u - șor, hai u - șor, mai u - șor, în - ce - ti - șor,

Lent, Încet

Ca un moș, co - co - loș, Cu noi în spi - na - re. Du, du, du, du, du, du,
Și voi - nic, pic, pic, pic, Ur - că dea - lu' ma - re.
Du, du, du, du, du, du, Prin pă - du - rea dea - să.
Mai u - șor, fă - ră zor, C - am a - juns a - ca - să.

du, du, du, du, du, du, du, du, du, du, du, Fșșșș...

Lucrăm împreună

Împărțiți-vă în grupe de câte 4-5 elevi.

- Citiți versurile și hotărâți cât de rapid veți cânta fragmentele corespunzătoare versurilor:

Trenule, trenule, du-ne-n graba mare

Să fugim și mai și decât toți iepurii

La urcuș, derdeluș, pufăie acuş, acuş

Du, du, du, du, du, du, Fșșșșș!

- Motivați alegerile voastre. Stabiliți care fragment va fi cel mai rapid și care va fi cel mai lent.

Reține!

Viteza cu care se execută un cântec sau o piesă muzicală se numește **tempo** sau **mișcare**. Interpretarea unei piese în tempoul potrivit sporește emoția artistică transmisă de autor. Tempoul se reprezintă prin termeni de mișcare care provin din limba italiană. Aceștia se scriu cu literă mare deasupra portativului la începutul piesei și pe parcursul piesei dacă se schimbă tempoul.

Adagio – rar **Moderato** – potrivit **Allegro** – repede
Andante – potrivit de rar **Allegretto** – repejor **Vivace** – iute, vioi

- Prezentați colegilor interpretarea voastră și comparați-o cu cea a celorlalte grupe. Alegeți varianta cea mai potrivită.

Adagio

Andante

Moderato

Allegretto

Allegro

Vivace

Exersează!

- Intonează cântecul *De-a trenul*, respectând termenii de mișcare stabiliți.
- Audiază pe CD fragmente din piese în diferite tempouri.
- Scrie în caiet mișcarea potrivită pentru cântecele: *Dans zglobiu* (pagina 19), *Oda bucuriei* (pagina 22), *Ca la noi la Fălticeni* (pagina 27), *Colind de Paști* (pagina 59).
- Intonează cântecul de mai jos și descoperă tempoul potrivit pentru fiecare dintre strofe.

Leneșul (după auz)

Muzica: Alexandru Hrisanide

1. Le - ne - șul la trea - bă N - a - re nici o gra - bă,
2. În - să la mân - ca - re Vi - ne - n gra - ba ma - re

Doar - me și vi - sea - ză Că din zori lu - crea - ză.
și în trei cli - pi - te Mă - mă - li - ga - n - ghi - te.

Audiază!

Ascultă Uvertura* la opera *Wilhelm Tell* de Gioacchino Rossini și descoperă termenii de mișcare folosiți de compozitor. Notează în **jurnal** impresiile tale legate de modul în care aceștia susțin ideile piesei.

Din lumea muzicii

Gioacchino Rossini (1792–1868), compozitor italian, a compus multe opere cu conținut comic, dintre care cea mai cunoscută este *Bărbierul din Sevilla*.

Frumusețea melodiilor strălucitoare și optimiste compuse de Rossini i-a adus un mare succes, fiind unul dintre cei mai aclamați și iubiți compozitori.

Uvertura operii *Wilhelm Tell*

Gioacchino Rossini

** Allegro vivace

pp cresc.

ff etc.

Povestea unei capodopere

Wilhelm Tell este singura operă cu subiect istoric scrisă de Rossini. Inspirat de drama cu același titlu a scriitorului Friedrich Schiller, Rossini scrie această ultimă operă a sa despre eroul legendar al poporului elvețian care luptă împotriva ocupației austriece. Uvertura* operii redă momentele principale ale luptei împotriva asupritorilor austrieci. Formula ritmică a melodiei – două șaisprezecimi, o optime (♪♪♪♪♪♪) – sugerează trototul cailor. Termenul de mișcare, *Allegro vivace*, în care se cântă uvertura dă energie și avânt piesei.

* Uvertură – compoziție muzicală orchestrală compusă de obicei ca introducere la o operă.

** ♩ = ♪♪♪♪♪♪ Punctul pus deasupra sau dedesubtul unei note (staccato) scurtează la jumătate durata acesteia.

Termeni de nuanță

Descoperă!

- Observă ilustrațiile de mai jos și scrie pe caiet cu ce intensitate se va cânta de fiecare dată. Argumentează răspunsul tău.

Reține!

Intensitatea este însușirea unui sunet de a fi emis mai tare sau mai încet. Intensitatea este redată în muzică prin nuanțe. Termenii de nuanță sunt în limba italiană și se notează deasupra portativelor:

forte *f*
tare

mezzo-forte *mf*
potrivit de tare

***mp* mezzo-piano**
potrivit de încet

***p* piano**
încet, slab

Știi că...

... poluarea fonică reprezintă expunerea oamenilor sau a animalelor la sunete ale căror intensități sunt foarte mari și stresante? Poluarea fonică poate afecta sănătatea oamenilor și a celorlalte viețuitoare.

Exersează!

- Scrie în caiet nuanța potrivită pentru cântecele: *Sus, la poarta raiului* (pagina 34), *Marșul soldaților* din opera *Faust* (pagina 47), *Cântec pentru mama* (pagina 52), *Hristos a înviat* (pagina 59).
- Intonează cântecul de mai jos, respectând nuanța potrivită.

Aidi, nani, puiul mamii (după auz)

Moderato ***p***

Ai - di, na - ni, pu - iul ma - mii, Ai - da, na - na, na - na, na

Vi - no ra - ță de - l ia - n bra - ță. Și tu somn de mi - l a - dormi.

- Intonează cântecul de mai jos și descoperă termenii de nuanță potriviți:

Polca fierarului

(după auz)

Muzica: Josef Strauss

1. Când în zori se-a-prin-de ro-șu ce-ru-l Su-nă al fie-ra-ru - lui i- lău*. Bra-țul lui cu
2. Un bă-r-bat de sea-mă e fie-ra-ru-l Tot o - ra-șul ști-e fai-ma lui, Din stră-moși un

se - te ba - te fie-ru-l Și iz - bit cio-ca-nul ca - de greu. Și îl cân-tă ori-și - cui.
cân-tec moș-te-ni - t-a.

Reține!

În interpretarea muzicală există și termeni de nuanță care indică o modificare treptată a intensității:

Crescendo** (cresc) sau $p \xrightarrow{mf} f$ - crescând intensitatea din ce în ce mai mult

Decrescendo** (descrec) sau $f \xrightarrow{mf} p$ - descreșcând intensitatea din ce în ce mai mult

- Intonează cântecul de mai jos, respectând termenii de nuanță.

Mândruliță de la Ramna

Muzică: Bela Bartók

1. Co - dru - le - pe vâ - ful tău, măi!
2. Creas - că iar - bă și bi - cău, măi!
3. Ca să pas - că mur - gul meu, măi!
4. Să mă duc un - de vreau eu, măi!

As - ta-i A - na Lu - go - ja - na, Mân - dru - li - ța de la Ramn - na!

Fii creativ!

Scrie pe caiet valorile de notă potrivite textului de mai jos. Creează o melodie și interpretează-o în nuanțele potrivite. Scrie nuanțele pe portativ.

Du, du, du, du, du, du, du, du, A tre - cut tre - nul din nou
Și-a - u - zim al său e - cou. U - u - u - u - u - u - u - u!

*Ilău - nicovală.

**Se citește creșendo/ deșcreșendo.

Știi că...

... polca este un dans popular original din Boemia (Cehia) care se dansează în perechi, în cerc, într-o mișcare vioaie? Fiind îndrăgită, polca s-a răspândit în toate țările Europei.

Accentul în interpretare

Descoperă!

- Audiază fragmentul din *Simfonia a V-a*, de Ludwig van Beethoven, și observă nuanțele folosite. Urmărește pe partitură în timp ce ascuți și descoperă care dintre sunete este cel mai puternic.
- Citește indicațiile de nuanță scrisă de compozitor pe partitură.

Simfonia a V-a partea I

Măsura 59 Ludwig van Beethoven

f sf sf sf > p p cresc. etc.

Exersează!

- Ascultă din nou fragmentul din *Simfonia a V-a* și marchează cu bătaia ușoară în bancă sunetele accentuate.

Reține!

În *unitatea 2* ai învățat despre accentele ritmice din măsură sau despre accentele cuvintelor. În interpretare există un alt fel de accente, care se folosesc pe sunete izolate pentru a le pune în evidență.

Sforzato (prescurtat *sf*) sau *sforzando* (prescurtat *sfz*) sunt semne care marchează o accentuare puternică a unui sunet într-un anumit moment.

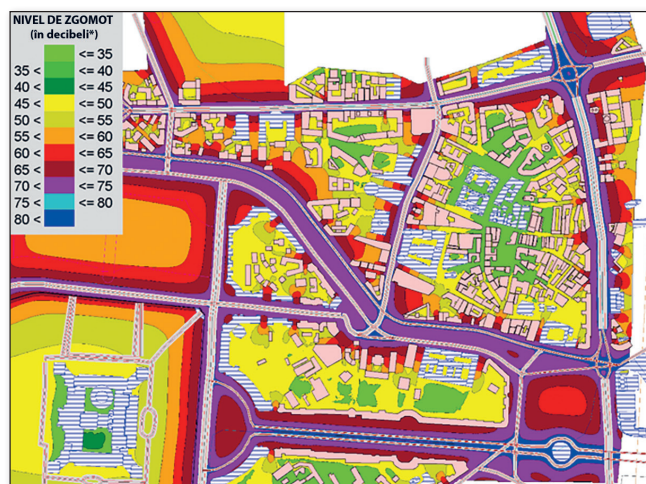
Proiect: Poluarea fonică

Cele mai multe dintre activitățile omenești sunt generatoare de zgomote. Intensitatea mare a sunetelor și zgomotelor din orașe a dus la apariția poluării sonore sau fonice, care afectează sănătatea oamenilor și a celorlalte viețuitoare.

Zgomotele pe care le suportă urechea umană pot provoca amețeli, oboseală, dificultăți de auz, boli de inimă.

Specialiștii au întocmit hărți de zgomot ale orașelor pentru a evidenția zonele cele mai afectate de poluarea fonică.

- Observă harta și descoperă care culori indică un grad de poluare fonică mai mare.
- Împărțiți-vă în grupe de 4 elevi și realizați un poster în care să prezentați soluții de reducere a poluării sonore. Urmăriți ideile cuprinse în tabelul de mai jos:

Arie – pilot din aglomerarea orașului București

Surse ale poluării	Zgomote produse	Soluții de reducere a poluării
Surse din spațiul locuit		
Surse exterioare spațiului locuit		

* *Decibel* – unitate de măsurare a intensității sunetelor.

Notăția semnelor de repetiție și a voltelor

Amintește-ți!

- Intonează cântecul *S-a dus cucul de pe-aici*, de la pagina 53. Explică de ce se repetă fragmentele scrise pe primul și pe al doilea portativ al cântecului, deși nu sunt scrise de două ori.
- Intonează cântecul de mai jos și respectă folosirea semnelor de repetiție.
- Intonează cântecul cu pocnet din degete pe fragmentele care se repetă.

Reține!

Semnele de repetiție indică repetarea identică a fragmentului muzical de la început, după care se continuă piesa.

Semnele de repetiție arată și repetarea identică a fragmentului cuprins între cele două semne, astfel:

Bondarul

(după auz)

Versurile și muzica: Gr. Teodosiu

1. Măi, bon - da - re, bon - dă - rici Ce-ai că - tat la noi a - ici?

2. Cu-n bon - dar să nu glu - mești Și de el să te fe - rești!

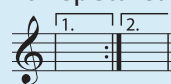
Bâz, bâz, bâz, bon - da - re, bâz! Bâz, bâz, bâz, bon - da - re, bâz!

Descoperă!

- Intonează cântecul *Menuet* de pe CD (pagina 32) și urmărește pe partitură folosirea semnelor de repetiție.
- Răspunde la întrebările de mai jos:
 - Care este fragmentul din cântec care se repetă identic?
 - Care este fragmentul care are o schimbare la sfârșit?
 - Cum a fost scris prescurtat acest lucru?
- Intonează cântecul de mai jos și urmărește folosirea semnelor de repetiție.

Reține!

Semnele de repetiție pot fi combinate cu alte semne muzicale, numite volte*, atunci când repetarea este diferită în finalul ei:

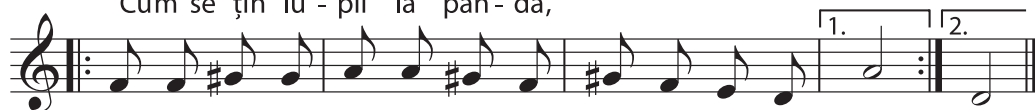
Voltele indică faptul că fragmentul se repetă de la început sau de la un semn de repetiție, după care se sare peste prima voltă și se cântă volta a doua.

Bâr, oiță!

(după auz)

1. Vai, să - ra - ca oa - ie blân - dă, Bâr, o - i - ță, bâr, bâr.
Cum se țin lu - pii la pân - dă,

Să te-n - še - le să te-a - pu - ce, Bâr, o - i - ță, bâr, bâr.
Și pe da - tă să te-m - bu - ce,

Știi că...

... acesta este un cântec păstoresc** prelucrat de George Enescu în *Rapsodia Română nr. 2*, sugerând ocupația multiseculară a poporului nostru?

*Prima volta (italiană) – prima oară; *seconda volta*: a doua oară.

** *Cântec păstoresc* – creație populară care oglindește viața ciobanilor (păstorilor).

Timbrul vocal și instrumental

Instrumente muzicale ale orchestrei simfonice

Amintește-ți!

- Asculță sunetele instrumentelor de pe CD. Recunoaște instrumentul folosit de fiecare dată.
- Precizează care au fost elementele care te-au ajutat să le descoperi.

Reține!

Fiecare voce sau instrument are o sonoritate proprie, specifică, prin care se deosebește de celelalte. Această calitate a sunetului muzical se numește **timbru**.

Instrumente cu coarde

cu arcuș

vioară violă violoncel contrabas

ciupite

chitară harpă

lovite

pian

Instrumente de suflat

din lemn

piculină
flaut
clarinet
obo
corn englez
fagot

din alamă

corn
trombon
trompetă
tubă

Instrumente de percuție

acordabile

timpan clopot xilofon celesta

neacordabile

trianglu
tamburină
tobă
talgere

* *Acordabile – care se pot acorda pe un sunet determinat.

**Neacordabile – care au un sunet nedeterminat.

■ Ansambluri instrumentale

🔍 Descoperă!

- Audiază piesele de pe CD și descoperă ansamblul instrumental care este mai numeros.
- Observă imaginea și scrie în caiet cum sunt așezate instrumentele în orchestră.

Retine!

Instrumentele pot cânta solo sau în ansamblu. Ansamblurile instrumentale pot avea un număr mic de interpreți (duet, trio, cvartet, cvintet etc.) sau un număr mai mare de interpreți (orchestra de cameră). Orchestra simfonică este un ansamblu instrumental de mari dimensiuni, cuprinzând toate instrumentele prezentate pe pagina 72 și chiar și alte instrumente.

Organizarea instrumentelor în orchestra simfonică

▶ Audiază!

- Audiază prima parte, *Preludiu*, din piesa *Te deum*, de Marc-Antoine Charpentier și identifică instrumentele din orchestră.
- Cântă piesa în duet cu un coleg: tu cântă la un instrument cu clape, iar colegul te va acompania la tobiță.

Preludiu din *Te deum*

Muzica: Marc Antoine Charpentier

Allegretto

Pian:

Tobiță:

Pian:

Tobiță:

Povestea unei capodopere

Preludiul este prima piesă din *Te deum*-ul dedicat regelui Soare, Ludovic al XIV-lea, de către Marc-Antoine Charpentier (1643–1704).

Lucrarea este scrisă pentru grup de soliști, cor și acompaniament orchestral, pentru a sărbători victoria bătăliei de la Steinkerque, din 1692, în care francezii au zdrobit trupele anglo-scoțiano-olandezo-germane. Această piesă instrumentală va deveni Imnul Eurovision, în 1956.

Eurovision este o competiție muzicală anuală la care participă țările membre ale Uniunii Europene de Radio și Televiziune.

EUROVISION
SONG CONTEST

Diferențierea tipurilor de voce umană

Amintește-ți!

- Cum poți recunoaște un coleg, chiar dacă nu îl poți vedea?
- Ascultă pe CD diferite voci de bărbați, femei și copii.

Vocile de femei pot fi caracterizate astfel:

- **sopranele** sunt voci înalte, strălucitoare;
- **altistele** sunt vocile cele mai grave ale femeilor; sunt voci ample și expresive.

Vocile de bărbați sunt caracterizate astfel:

- **tenorii** sunt voci înalte bărbătești, pline de elasticitate;
- **bașii** sunt cele mai grave voci bărbătești; sunt voci puternice, impresionante.

Vocile umane pot cânta **singure**, în **duet**, **trio**, **cvartet** sau în **cor**. Corurile pot fi:

- pe **voci egale**: coruri de copii, de femei sau de bărbați;
- **mixte**: de femei și bărbați.

Audiază!

Ascultă cu atenție piesele exemplificate în desenul alăturat și diferențiază sonoritatea și expresivitatea vocilor. Notează în **jurnalul muzical** impresiile tale despre piesele audiate și despre vocile care interpretează.

- Intonează corul din finalul actului I al operei *Flautul fermecat*, de Wolfgang Amadeus Mozart.
- Copiază pe caiet fragmentul care se repetă și explică folosirea semnului de repetiție.
- Audiază pe internet această piesă și scrie pe caiet care este componența corului și nuanțele folosite. Explică folosirea semnului de repetiție și a voltelor.

Reține!

La fel ca instrumentele, fiecare voce are o sonoritate proprie, specifică. După timbru, vocile se grupează în:

voci de copii

voci de femei

voci de bărbați

Cor de copii

Ah, ce bucurie!

de Alexandru Pașcanu

Cor de voci egale (femei)

Corul preoteselor

din Opera *Aida*

de Giuseppe Verdi

Cor de voci egale (bărbați)

Corul vânătorilor din

opera *Freischütz*

de Karl Maria von Weber

Cor mixt

Corul sclavilor evrei

din Opera *Nabucco*

de Giuseppe Verdi

Cor din opera *Flautul fermecat*

Muzica: Wolfgang Amadeus Mozart

p Allegro

Ce far-mec ne-m-ba-tă, Ce su-net du-ios? La, ra, la, la, la, la, la, la, la. A-fla-vom vre-da-tă Ce-va mai fru-mos? La, ra, la, la, la, la, la, la, la, la. A-la etc.

Recapitulare

Joc Clovnul muzical

Intonează cântecul *De-a trenul* de Alexandru Pașcanu (pagina 66), schimbând tempoul astfel: la început Andante, apoi Moderato, iar la sfârșit Vivace.

Scrie în **jurnalul muzical** cum ți se pare această interpretare. Propune și alte modificări nostime ale tempoului sau ale nuanțelor, apoi interpretează cântecul în tempoul și în nuanțele potrivite pentru fiecare fragment.

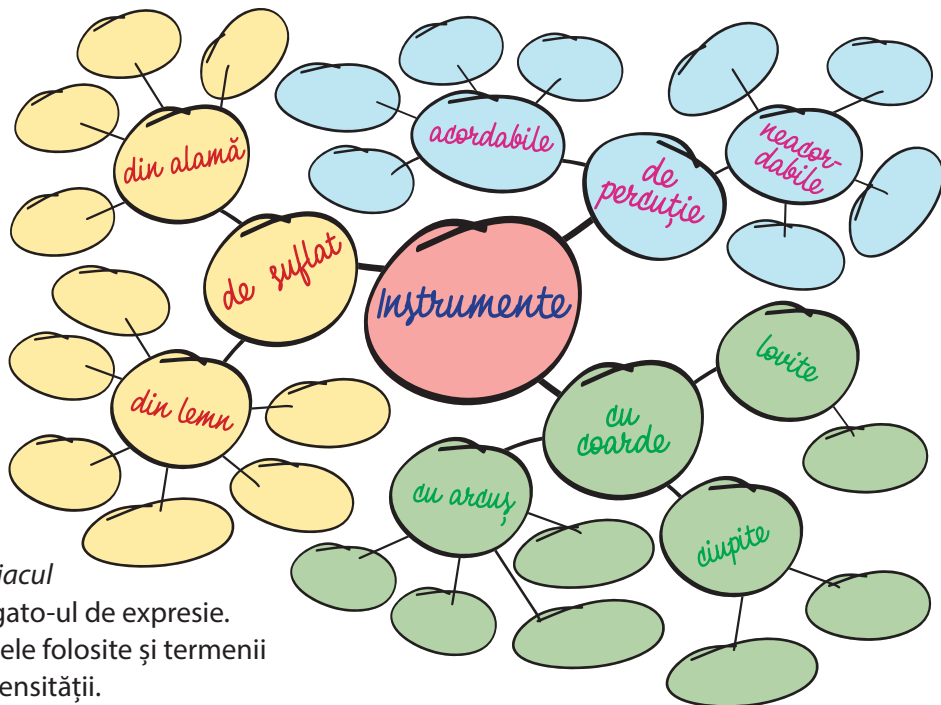
Învăț să înveți!

Ciorchinele

Ciorchinele te ajută să stabilești legături între elementele studiate, să faci comparații și clasificări.

În centru, notezi conceptul de referință, apoi trasezi sateliții acestuia și, de la fiecare, ideile derivate.

Completează pe caiet ciorchinele care prezintă instrumentele învățate.

Exersează!

Intonează Aria Adelei din opereta* *Liliacul* de Johann Strauss-fiul, respectând legato-ul de expresie. Interpretează piesa respectând nuanțele folosite și termenii care indică o modificare treptată a intensității.

Aria Adelei din opereta *Liliacul*

Muzica: Johann Strauss - fiul

Allegretto *mf* *p*

Mar - chiz cum ești, mult mă ui-mești că nu știi să cu - noști

mp *mf* *p*

Oa-me-nii mai fini, de no-ble-țe plini îi iei drept niș-te proști! etc.

Audiază piesa pe internet și caracterizează vocea solistei. Completează în caiet tabelul de mai jos cu date despre această piesă.

Măsură	Tempo	Nuanțe	Legato de expresie	Impresii

* Operetă – compoziție muzicală în care replicile cântate alternează cu dialogul vorbit, care se caracterizează prin elemente comice.

Știi că...

... această piesă este un vals, unul dintre cele mai îndrăgite dansuri din lume, devenit celebru datorită familiei de compozitori Strauss, care a locuit la Viena?

Evaluare

- Stabilește valoarea de adevăr (adevărat sau fals) a enunțurilor: (6 x 3 p. = 18 puncte)
 - Termenii de mișcare se referă la tempoul în care se cântă un cântec.
 - Termenii care indică o modificare treptată a intensității sunt crescendo și decrescendo.
 - Andante și Adagio sunt termeni care arată că tempoul este potrivit de repede.
 - Piculina, flautul și oboiul sunt instrumente de suflat din lemn.
 - Tenorii sunt cele mai grave voci bărbătești.
 - Intensitatea unui sunet este forța cu care se cântă o piesă.
- Scrie pe caiet numele instrumentelor de mai jos. (4 x 4 p. = 16 puncte)

- Scrie pe caiet termenii de nuanță și de tempo potriviți următoarelor fragmente din cântece: (4 x 4 p. = 16 puncte)

Când în zori se-a- prin - de ro - șu ce - rul Su - nă al fie - ra - ru - lui i - lău,

Și în trei cli - pi - te Mă - mă - li - ga - n - ghi - te.

- Scrie prescurtat, pe caiet, următorul fragment: (4 x 4 p. = 16 puncte)

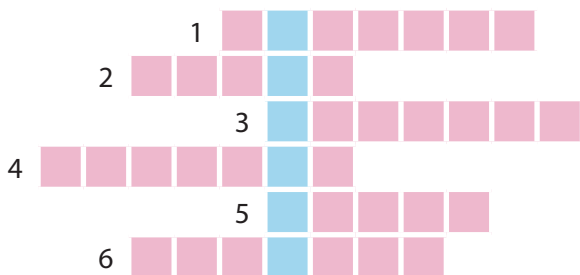

As - ta-i A - na Lu - go - ja - na, Mân - dru - li - ța de la Ram - na,

As - ta-i A - na Lu - go - ja - na, Mân - dru - li - ța de la Ram - na.

- Completează pe caiet căsuțele cu literele corespunzătoare cuvintelor din definiții. Descoperă cuvântul aflat pe verticală. (6 x 4 p. = 24 de puncte)

- Termen de mișcare care arată că piesa se va executa potrivit de rar.
- Instrument de suflat alcătuit dintr-un cilindru îngust prevăzut cu găuri și clape.
- Cea mai joasă voce de femeie.
- Cea mai înaltă voce de femeie.
- Cea mai înaltă voce de bărbat.
- Instrument muzical de percuție, cu claviatură de clape metalice.

Punctaj maxim: 100 de puncte. Se acordă 10 puncte din oficiu.

Recapitulare finală

Amintește-ți!

- Cum se tacează măsura de doi timpi?
- Dar măsurile de trei și de patru timpi?
- Câte accente sunt în fiecare dintre cele trei măsuri?
- În care dintre măsuri putem încadra nota întregă?

Exersează!

- Intonează acest cântec cu denumirile notelor și pe cuvinte.

Să cântăm, să jucăm

Allegro mp Dans popular românesc

La la la la la la Să cân-tăm, La la la la la la Să ju-căm!
 La la la la la la Sal-tă-n joc, La la la la la la Mai cu foc!

Ba - teți tot pe loc, Tal - pa mai cu foc, La la la la la la la
 Prin-deți că - te doi, Pa - sul mai vi - oi, La la la la la la la

Să ră-su-ne-n văi, Jo-cul de la noi, La la la la la la la la la.
 Fe-te și bă-ieți Să ju-căm cu toți, La la la la la la la la la.

Exersează!

- Transcrie cântecul pe caietul de muzică astfel: șaisprezecimile vor deveni optimi, optimile vor deveni pătrimi, pătrimile vor deveni doimi, iar doimile vor deveni note întregi.
- Cum se vor modifica măsurile? Cum se va modifica tempoul?

- Scrie în **jurnalul muzical** ce ți-a plăcut mai mult atunci când ai cântat piesa. Alege din lista următoare:
 - melodia simplă
 - ritmul sprinten
 - melodia jucăușă
 - folosirea șaisprezecimilor
 - sonoritatea majoră

- Aduăgă și alte motive pentru care ți-a plăcut piesa.

- Intonează cântecul de alături cu denumirile notelor și pe cuvinte accelerând tempoul după cum îți arată termenii de mișcare notați.

Hevenu shalom aleichem*

Text adaptat: Florentina Medeleanu

Cântec tradițional israelian

Andante *Moderato*

1 2 3 5 3 2 2 1 1 2 3 5 3 2 2 1 3 4 5

5 4 3 1 3 4 4 5 5 4 2 1 2 3 3 4 3 2 1

He-ve-nu sha-lom a - lei-chem, he-ve-nu sha-lom a - lei-chem, He-ve-nu
 Să fi - e pa - ce în lu - me, Să fi - e pa - ce în lu - me, În suf-let,

Allegro

4 1 4 3 3 2 3 2 1 5 5 5 5 5 4 3 2 1

2 5 2 3 3 4 3 4 5 1 1 1 1 1 2 3 4 5

sha - lom a - lei-chem, He-ve-nu sha-lom, sha-lom, sha-lom a - lei-chem.
 i - ni - mă, cu - vânt, Să fi - e pa - ce, pa - ce, pa - ce pe pă-mânt.

- Cântă la un instrument cu clape sau la pianul virtual acest cântec, după dигаția indicată pe portative.

* Se pronunță *evenu șalom alehem*.

- Intonează acest cântec cu denumirile notelor și pe cuvinte.

Dipidu

Allegro *mf* Cântec american

Cor:
 Good day, good day to you, Good day, oh, dip-i - du.

Maracas:

Cor: *p* *mf*
 Dip, dip, dip, dip, dip-i - du, dip-i - du, oh, dip-i - du.

Maracas:

Exersează!

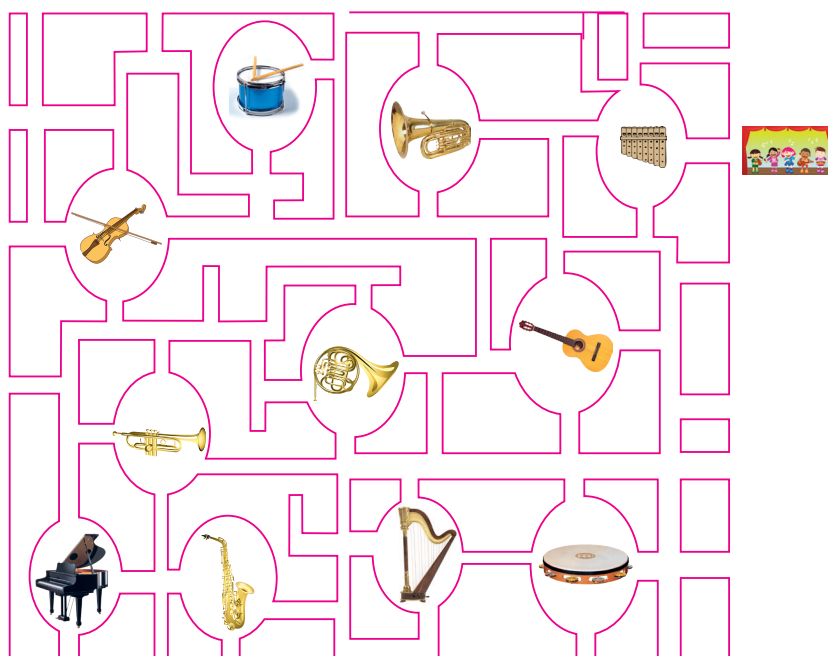
- Intonează cântecul tactând măsura de trei pătrimi pe primul portativ și măsura de două pătrimi pe al doilea portativ.
- Transcrie cântecul pe caiet și încercuiește măsurile care conțin durate prelungite cu ajutorul punctului.
- Citește ritmic combinația ritmică din al doilea portativ: șaisprezecime – optime cu punct. ()

- Copiază pe caiet combinațiile ritmice care au valoare de un timp.

- Intonează cântecul cu acompaniamentul de maracas notat sub portative.
- Scrie, pe caiet, în ce gamă sunt scrise melodiile cântecelor învățate.
- Completează pe caiet tabelul de mai jos cu date despre acest cântec.

Măsură	Tempo	Nuanțe	Semne de prelungire a duratelor	Semne de prescurtare a piesei	Impresii

- Găsește drumul fetei spre sala de spectacole, știind că trebuie să treacă prin spațiile în care se găsesc instrumente de suflat. Scrie, pe caiet, numele instrumentelor de suflat întâlnite de față.

Știi că...

... muzica are asupra oamenilor efect de relaxare și de vindecare a unor boli? Atunci când undele sonore cuprind corpul, la nivelul celulelor se produc, prin rezonanță, vibrații care ajută la refacerea organismului.

- Copiază pe caiet coloanele grupând corect compozitorul cu opera sa și cu contextul istoric în care a creat-o.

Ludwig van Beethoven

Hora Unirii

Lupta contra ocupației austriece

Ion Căianu

Wilhelm Tell

Unirea Principatelor Române

Gioacchino Rossini

Oda Bucuriei

Celebrarea victoriei bătăliei de la Steinkerque

Alexandru Flechtenmacher

Te Deum

Culegerea unor melodii românești din Transilvania secolului al VII-lea

Marc Antoine Charpentier

Codex Caioni

Una dintre aspirațiile Revoluției Franceze: fraternitatea universală

Proiect: File din marea carte a muzicii

- 🎧 **Lucrăm împreună** Împărțiți-vă în grupe de 4–5 copii și alegeți-vă un domeniu care vă place. Realizați lucrările și faceți **turul galeriei**. Ascultați audițiile propuse de grupa Naturaliștilor.

ECOLOGIȘTII

Pregătiți pentru colegii voștri un set de reguli care trebuie respectate pentru a preveni poluarea fonică. Realizați un poster în care să prezentați aceste reguli.

MUZICIENII

Amintiți-vă melodiile studiate aparținând diferitelor popoare. Stabiliți asemănări și deosebiri între acestea și piesele românești și realizați un poster.

NATURALIȘTII

Mergeți în parc sau în pădure și înregistrați sunetele din natură (ciripit de păsărele, susurul apei, valurile mării). Alcătuiți un colaj de sunete pe care vă puteți relaxa sau pe care le puteți folosi în scenete, la serbări.

GEOGRAFII

Realizați un poster în care să prezentați orașe ale Europei, centre importante ale muzicii, în care s-au născut, au trăit și au compus compozitori celebri.

Evaluare finală

1. Stabilește valoarea de adevăr (adevărat sau fals) a enunțurilor.

(6 x 3 p. = 18 puncte)

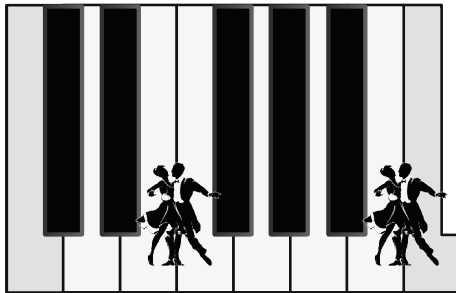
- Șaisprezecimea reprezintă o optime din doime.
- O pătrime durează cât cinci șaisprezecimi.
- Măsura de trei pătrimi are un accent.
- Nota **sol 2** se scrie deasupra portativului.
- O notă întreagă durează cât opt optimi.
- Punctul prelungește durata unei note cu jumătate din valoarea acesteia.

2. Scrie, pe caiet, numele compozitorilor din ilustrațiile de mai jos (5 x 3 p. = 15 puncte)

3. Scrie, pe caiet, denumirea notelor reprezentate de clapele albe de mai jos (8 x 2 p. = 16 puncte)

4. Scrie, pe caiet, gama **Do Major** și **gama la minor**. (2 x 6,5 p. = 13 puncte)

5. Completează, pe caiet, căsuțele cu literele corespunzătoare cuvintelor din definiții. Descoperă cuvântul aflat pe verticală. (7 x 4 p. = 28 de puncte)

				1					
2									
			3						
4									
				5					
6									
7									

- Arată că repetarea este diferită în finalul ei.
- Exerciții de încălzire a vocii.
- Termen care arată că piesa se execută iute, vioi.
- Termen care arată că piesa se execută potrivit.
- Instrument de suflat prevăzut cu clape.
- Termen care arată creșterea treptată a intensității.
- Sora flautului.

Punctaj maxim: 100 de puncte. Se acordă 10 puncte din oficiu.

Manualul tipărit
este însoțit de un **CD** care
cuprinde varianta digitală, având
un conținut similar variantei tipărite.
În plus, pe **CD** se găsesc o serie
de activități multimedia interactive
de învățare (exerciții interactive,
jocuri educaționale, animații,
filme, simulări).

Tradiție din 1989

 www.litera.ro

ISBN 978-606-33-2026-2

9 786063 320262